

Ånd fra himmelen

En undersøkelse av diakoners og diakonimedarbeideres
forståelse av Den hellige ånds rolle

Hanne-Cecilie Kinn

Veileder

Professor Harald Hegstad

MF vitenskapelig høyskole for teologi, religion og samfunn,

AVH5070: Masteroppgave i Diakoni (30 ECTS), 2021

Antall ord: 24 974

Forord

Forberedelser til- og gjennomføringen av masteroppgaven har vært en lærerik og strevsom prosess, men også bidratt til økt bevissthet for meg omkring Den Hellige Ånd.

Jeg ønsker å takke min veileder professor Harald Hegstad, MF, som med tålmodighet og innsikt har vært min medvandrer på denne reisen. Videre ønsker jeg å takke mine informanter som villig lot seg intervju i disse spesielle og utfordrende koronatider. En stor takk til min kjære familie og Per Eriksen, for forbønn og mange gode samtaler som har bidratt til å holde motivasjonen oppe. Aller mest går takken til Gud som har sendt oss Den Hellige Ånd som veileder og hjelper!

Sammendrag

Tema: Ånd fra himmelen

Problemstillingen for denne oppgaven er: *Hvilken betydning har Den hellige ånds nærvær og utrustning for diakoner og diakonimedarbeidere i deres tjeneste? Og hvordan kan Ånden få enda større betydning for diakonien?*

Teori: Jeg har brukt empirien som grunnlag for å besvare oppgavens problemstilling på bakgrunn av teoridelen om Den hellige ånds- og Guds nærvær, nådegaver og nådemidler.

Metode: I oppgaven har jeg brukt kvalitativ metode, der det benyttes intervjuer med diakoner og diakonimedarbeidere fra Borg bispedømme.

Konklusjon: Undersøkelsen har vist at informantene opplever generelt at Faderen og Sønnen får størst plass i forkynnelsen, og at Den hellige ånd og nådegaver blir underkommunisert. Informantene ønsker samlet sett ett større menighetsfokus på disse temaene, der de fleste av informantene imidlertid gir uttrykk for et savn etter mer forkynnelse og undervisning om Den hellige ånd og nådegaver. Dette anser jeg som en av de viktigste funnene i denne oppgaven. Et større og tydeligere fokus på Åndens gjerning kan gi et viktig bidrag til tjenesten som diakon. Tidligere forskning viser at Luther i sin teologi var vesentlig opptatt av Ånden.

Det unike ved diakoners profesjon er at man både lover å drive omsorgsarbeid og dessuten selv fordype seg i kristen tro. I analysen av fem informantintervjuer i fem menigheter har vi sett et temmelig sammensatt og gjentakende bilde av deres forståelse av Åndens- og Guds nærvær, formet av deres personlige- og kirkelige erfaringer. Informantene oppfatter at Gud er til stede både i alt det skapte og i kirkens gudstjenestefelleskap og nådemidler.

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	1
1.1	Bakgrunn for valg av tema	1
1.2	Problemstilling og avgrensning.....	3
1.3	Oppgavens oppbygning	4
1.4	Kilder.....	4
2	Metode.....	5
2.1	Kvalitativ metode	5
2.2	Kvalitative intervju og valg av informanter	6
2.3	Gjennomføring av kvalitative intervju og skriftliggjøring av empiriske funn	7
2.4	Tematisk analyse	8
2.5	Metodiske overveielser om eget ståsted	8
2.6	Validitet og reliabilitet.....	9
3	Teori - en redegjørelse.....	10
3.1	Ånden i Det gamle testamentet.....	11
3.2	Ånden i Det nye testamentet.....	11
3.2.1	Åndens gaver i Paulusbrevene	12
3.2.2	Guds nærvær	13
3.2.3	Forståelsen av Ånden i rammen av treenighetslæren.....	14
3.2.4	Forståelsen av nådemidlene i luthersk teologi	14
3.3	Den hellige ånd og kirken.....	15
3.4	Diakoni	16
3.5	Åndens betydning for diakontjenesten	16
3.6	Diakonutdanningen.....	17
3.7	"Plan for diakoni" i Den norske kirke.....	18
4	Presentasjon og analyse av de empiriske intervjufunnene i undersøkelsen	19
4.1	Informantenes kristne eller kirkelige bakgrunn for diakoniarbeidet	19
4.2	Den hellige ånd i den enkeltes liv.....	21

4.2.1	Informantenes egne erfaringer tilknyttet Åndens- og Guds nærvær	21
4.2.2	Informantene forståelse av egne nådegaver til tjenesteutrustning	25
4.3	Den hellige ånds nærvær i kirken	27
4.3.1	Informantenes opplevelse av Åndens plass i forkynnelse og gudstjenesteliv....	27
4.3.2	Informantenes opplevelse av Guds nærværs plass i forkynnelse og gudstjenesteliv	29
4.3.3	Informantenes egne opplevelser av nådemidlene og deres plass i forkynnelse og gudstjenesteliv	31
4.3.4	Informantenes opplevelse av nådegavenes plass i forkynnelse og gudstjenesteliv	33
4.4	Informantenes tilrettelegging for menigheten	34
4.4.1	Å tilrettelegge for andres opplevelse av Åndens- og Guds nærvær	34
4.4.2	Å tilrettelegge for andres søken etter sine nådegaver	38
4.5	Den hellige ånds betydning for diakontjenesten.....	40
4.5.1	Informantenes opplevelse av diakoniutdanningens tjenesteutrustning	40
4.5.2	Informantenes forståelse av Åndens ledelse i tjenesteutrustning med vigslingsløfte	41
4.5.3	Informantenes forståelse av Åndens- og tjenesteutrustningens fokus i "Plan for diakoni"	44
5	Tolkning og drøfting av undersøkelsens funn.....	45
5.1	Informantenes kristne eller kirkelige bakgrunn for diakoniarbeidet	45
5.2	Den hellig ånd i den enkeltes liv	46
5.2.1	Informantenes egne erfaringer knyttet til Åndens- og Guds nærvær, og nådemidler i forkynnelse og menighetsliv	46
5.2.2	Informantenes egne erfaringer av nådegaver til tjenesteutrustning og i forkynnelse og menighetsliv	51
5.3	Den hellige ånds betydning for diakontjenestens virksomhet.....	56
5.3.1	Informantenes opplevelse av diakoniutdanningens tjenesteutrustning	57

5.3.2	Informantenes forståelse av tjenestetrustningens fokus i "Plan for diakoni" i Den norske kirke	58
6	Oppsummering og konklusjon	61
7	Litteraturliste	64
8	Vedlegg	69
8.1	NSD-godkjenning.....	69
8.2	Samtykkeerklæring.....	72
8.3	Intervjuguide.....	75

1 Innledning

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Helt fra tidlige barneår, da jeg var med mine foreldre på "fellesmøtene", der ulike kirkelige tradisjoner og uttrykksformer var representert, har jeg vært nysgjerrig på Den hellige ånd. Jeg fikk forståelse av at den representerer en veldig kraft, og er virksom omkring oss. Med gudsmøte og åndelig erfaring kommer man ikke utenom å reflektere over Åndens rolle i den enkeltes liv og i kirken. I de seinere år har jeg blitt opptatt av Ånden på en ny måte, med særlig vekt på Guds tilstedeværelse som veileder.

En kjent salme, skrevet av Enevoldsen i 1879, gir et uttrykk for noe av den samme forståelsen:

Ånd fra himlen, kom med nåde,

kom med liv og lys her ned!

La din guddomsrett nå råde,

Gjør oss vis til salighet!

Livets ord må du forklare,

Så det virker hva det vil!

La oss her dets kraft erfare,

fyll vår sjel med hellig ild!

Herre Jesus du vår glede,

kom med legedom og fred!

Tal til oss som er til stede,

om din store kjærlighet.

Kom til hvert bedrøvet hjerte
som på syndens byrde bær,
før oss ut av angst og smerte,
tal din fred til sjelen her!

Hør vår bønn, all godhets giver,
Fader, Sønn og Hellig Ånd!
Du som var og er og bliver,
rekk nå ut din allmakts hånd!

Kom til gamle, kom til unge
i din kraft og med din fred!
Så skal vi med jubel sjunge:

Herren er på dette sted! (Norsk salmebok, 2013, nummer 574)

De første diakoner i Bibelen var fylt av Den hellige ånd og Guds visdom (Apg 6, Bibel, 2018). Den første diakonen kan sies å ha vært Jesus som var de andres tjener (Matt 20, 26-28). Jesus oppfordret til etterfølgelse, og brydde seg om hele mennesket der han forkynnte evangeliet i ord og handling. Disiplene ble bedt om å forkynne ordet og helbrede syke. Diakoni er evangeliet i handling og kirkens omsorgstjeneste.

Gud vil gi sine tjenere kraft, mot og nådegaver for å hjelpe det enkelte mennesket. Å være tent av hans ild beskrives i salmen "Dine løfter er mange, din trofasthet stor". Her heter det: "Dine gaver er mange, din nåde er rik. Herre, velg for oss de gaver du vil! Hjelp oss bruke dem rett og forvalte dem slik at det merkes vi er tent av din ild" (Norsk salmebok, 2013, nummer 539).

Kjell Nordstokke snakker om "Livgiverens nådige nærvær", et nærvær som til tider kan "føles" i diakonalt arbeid (Nordstokke, 2002, s. 81). Troen på at man utfører sin tjeneste i Guds kraft og ledelse, gir utholdenhet og visdom i møte med det enkelte mennesket.

Opp gjennom kirkens historie har temaet Guds nærvær opptatt mennesket i trengsel, sorg, glede og framgang. Forkynnelse om Den hellige ånd og nådegaver kan likevel oppleves utfordrende å forholde seg til der mennesker kan ha ulike oppfatninger og personlige erfaringer. Det kan spores om Den hellige ånd kan være underkommunisert i Den norske kirke, og om "læren om Ånden" (pneumatologien) har spilt en tilbaketrukket rolle i luthersk teologi. Som kirkegjenger i Den norske kirke har jeg fått min dåpsopplæring og deltatt med noen tjenesteoppgaver der. Jeg har også vokst opp i det man før kalte indremisjonen, som nå heter Normisjon. Fra ungdomsårene ble jeg også noe med i frikirkelige sammenhenger. Ut fra dette har jeg blitt nysgjerrig på forståelsen av Åndens ledelse av diakoner og diakonimedarbeidere i kirken, på grunnlag av deres egne opplevelser og erfaringer.

1.2 Problemstilling og avgrensning

Problemstillingen blir som følger: *Hvilken betydning har Den hellige ånds nærvær og utrustning for diakoner og diakonimedarbeidere i deres tjeneste? Og hvordan kan Ånden få enda større betydning for diakonien?*

Jeg spør informantene om deres egne forståelser og erfaringer knyttet til Åndens rolle i den enkeltes liv og i kirken. Ved starten på diakontjenesten blir diakonene vigsløst. De avgir ved denne anledningen et løfte, der de både lover å drive omsorgsarbeid og fordype seg i kristen tro. Jeg vil undersøke hva dette vigslingsløfte betyr for diakoner og diakonimedarbeidere.

Møyfrid Lunde har i sin masteravhandling tidligere funnet ut at Den hellige ånd har en mer framtrædende rolle i Luthers teologi enn det framkommer i Den norske kirkes forkynnelse og undervisning. Til tross for at man tydelig henvender seg til den treenige Gud i liturgien, dokumenterer hun at Ånden underkommuniseres i Den norske kirke. Dette kommer hun inn på i sin masteroppgave "Den hellige ånd og vi har besluttet" (Lunde, 2016, s. 7-8). Ettersom jeg opplever det vanskelig å måle Ånden, ønsker jeg å avgrense oppgaven til å gjelde for diakoner og diakonimedarbeideres egne opplevelser omkring Den hellige ånd. I forlengelsen av en slik undersøkelse vil jeg søke å besvare problemstillingens andre del, der jeg spør om hvordan Den hellige ånd kan få en enda større betydning for diakonien. Spørsmålet er utforskende og åpent, og sammen med første del av problemstillingen belyser det masteroppgavens tittel "Ånd fra himmelen".

1.3 Oppgavens oppbygning

I kapittel to vil jeg ta for meg metodedelen som omhandler valg av analysemetode, og kapittel tre inneholder teoridelen, med redegjørelser omkring Ånden i Det gamle- og Det nye testamentet. Så redegjør jeg for Åndens gaver i Paulusbrevene, Guds nærvær, forståelsen av- Ånden i rammen av treenighetslæren og nådemidlene i luthersk teologi, og Den hellige ånd og kirken. Videre ser jeg nærmere på diakonibegrepet, Åndens betydning for diakontjenesten, diakoniutdanningen og "Plan for diakoni" i Den norske kirke. Jeg bruker Bibelen og faglitteratur for å belyse temaene. Jeg ønsker å vise at det finnes et mangfold av hendelser og erfaringer i vår egen kristne historie, innen de begrensninger oppgavens omfang og problemstilling setter. I kapittel fire presenterer og analyserer jeg empiriske intervjufunn i undersøkelsen. Så i kapittel fem blir funnene tolket og drøftet opp mot oppgavens problemstillinger ved hjelp av teoretisk bakgrunnsstoff. Kapittel seks inneholder en oppsummering med en konklusjon.

1.4 Kilder

Primærkildene for undersøkelsen er det empiriske intervjumaterialet. Dette materialet vil bli belyst ved hjelp av ulike sekundærkilder i form av faglitteratur. Dette er litteratur som kan gi en systematisk vurdering ved hjelp av andres tolkninger. Jeg bruker (også) sekundærkilder som videre belyser problemstillingen og de svarene som informantene kommer med, og setter dem inn i en sammenheng.

For å belyse og forklare Bibelens tekster ut fra kapittel tre som omhandler Ånden i Det gamle- og Det nye testamentet, Åndens gaver i Paulusbrevene, Guds nærvær, forståelsen av- Ånden i rammen av treenighetslæren og nådemidlene i luthersk teologi, og Den hellige ånd og kirken, bruker jeg selve Bibelen. Deretter bruker jeg blant annet Harald Hegstads bok "Gud, verden og håpet. Innføring i kristen dogmatikk", Olav Skjeveslands "Om nådegaver, tjenester og menighetsbygging", Terje Hegertuns "Nådens gaver i gjestfrihetens hus. Kirken som karismatisk og sakramentalt fellesskap", Jens Olav Mælands "Konkordieboken. Den evangelisk-lutherske kirkes bekjennesskrifter. De oldkirkelige trosbekjennelsene" og "Den norske kirke".

For å belyse Åndens betydning for diakontjenesten, vigslingen, diakoniutdanningen og "Plan for diakoni" i Den norske kirke, benytter jeg også andre forfattere som blant annet Kjell

Nordstokke m.fl. "Diakoni - en kritisk lesebok", Hegstads "Den virkelige kirke. Bidra til ekklesiologien", "Gudstjenesteboka for Den norske kirke. Del II Kirkelige handlinger", Stephanie Dietrich m.fl. "Diakonen – kall og profesjon", Kirkerådet og Den norske kirkes "Plan for diakoni".

For å belyse og forklare problemstillingen og informantenes svar, bruker jeg Bibelen, noen av de ovenfor nevnte forfatterne og i tillegg blant annet Kristin Graff-Kallevågs & Tone Stangeland Kaufmans "Byggekløss-spiritualitet. En studie av spiritualitet i Den norske kirkes trosopplæring", Olav Hallesbys "Den kristelige troslære: Bind 1: Principlæren", Lars Råmunddals "Skjulte ressurser. Elementer til en teologi om menighetens oppbygging, fornyelse og vekst".

I dette kapitlet har jeg beskrevet min bakgrunn for valg av tema, problemstilling og avgrensning, oppgavens oppbygning og kilder. I neste kapittel skal jeg framlegge mitt valg av analysemetode som beskriver lesernes verktøy som kan guide dem gjennom hele forskningsprosessen og fram til oppgavens svar på oppgaven.

2 Metode

Ordet "metode" kommer av det greske ordet "methodos", og betyr "å følge en bestemt vei mot et mål". Den empiriske forsknings sentrale del er nettopp å innsamle, analysere og tolke data på en grundig, åpen og systematisk måte (Johannessen et al., 2016, s. 25).

2.1 Kvalitativ metode

Et forskningsprosjekt inkluderer alltid en fortelling om hvordan prosjektet startet, sentrale valgbegrunnelser som ble foretatt, snublesteiner underveis og hvordan man framkom til forskningsresultatene. Prosjektet er meldt til og godkjent av NSD (vedlegg 8.1).

I oppgaven valgte jeg å bruke kvalitativ metode, der det benyttes intervjuer med diakoner og diakonimedarbeidere fra Borg bispedømme. Kvalitativ metode bygger hovedsakelig på teorier om fortolkninger (hermeneutikken) og om menneskelige erfaringer og livsverden (fenomenologi) (Malterud, 2011, s. 26). Kjennetegn ved den kvalitative metoden er at en forsker på et begrenset antall enheter og at forskningen kan gå i dybden. For å få en helhetlig

forståelse av respondentenes refleksjoner angående Guds nærvær, Ånden og nådegaver, er det viktig å lytte til deres egne erfaringer. Man kan både få økt kunnskap rundt temaet, og øke forståelsen av - og utdype problemstillingen ytterligere ved å bruke denne metoden. Kvalitativ forskning bør søke å bidra med vitenskapelig kunnskapsproduksjon for "å forbedre menneskets situasjon" (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 301). Kun da resulterer denne studien i etisk- og vitenskapelig holdbarhet (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 301).

2.2 Kvalitative intervju og valg av informanter

Som analysemetode har jeg valgt det kvalitative forskningsintervjuet for å kunne identifisere funn, få en helhetlig forståelse av informantens utsagn, og få detaljerte og fylldige beskrivelser av det som studeres. Det er et mål å få fram betydningen av deres opplevelser og erfaringer, for å forstå verden både fra vitenskapelige forklaringer og subjektets erfaringer (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 20). Denne metoden egner seg altså når meninger, erfaringer og holdninger skal studeres (Johannessen et al., 2016, s. 143).

Mitt utvalg består av diakoner og diakonimedarbeidere ansatt i Den norske kirke. Man kunne få et enda rikere materiale dersom man også hadde intervjuet kirkegjengere, men dette hadde sprengt oppgavens rammer og omfang. Selv om mange ser med mistenksomhet på et lite antall intervjupersoner i samfunnsvitenskapelige miljøer, oppfatter jeg det slik som Svend Brinkmann, at det også er flere fordeler med å velge tilnærmingen "mindre kan være mer", ved at færre deltakere er med (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 149) (Brinkmann, 2012). Grunnen til at jeg ikke endte opp med mer enn fem informanter er dessuten at jeg går såpass i dybden med hver informant. Koronasituasjonen er også tatt med i betraktningen. På grunn av smittevern hensyn har det vært ønskelig å begrense antall kontakter og å forholde seg til et avgrenset geografisk område.

På forhånd har jeg kontaktet per telefon fem diakoner og diakoniarbeidere. Disse ble funnet ved hjelp av internettoversikt over diakonale ansatte i fem forskjellige menigheter under Borg bispedømme. Samtlige takket ja til å være informanter. Tre av dem har master i diakoni og jobber som diakoner, mens de to andre går på diakonistudiet og jobber deltid som diakonimedarbeidere. Alle er kvinner i alderen 41 til 61 år, med ulike yrkesfaglige bakgrunner og ulike kirkelige ansattansienniteter fra ett til 25 år. Det er helt tilfeldig at det har blitt et utvalg av kun kvinner, da det avgjørende har vært rent geografisk. Det viser seg at det er totalt 37

diakonstillinger i Borg bispedømme, hvorav tre er mannlige diakoner og to er mannlige diakonimedarbeidere. Ettersom de mannlige bor såpass langt unna, ville det være mer komplisert å treffe informantene rent fysisk. Informantnærhet er viktig, selv om forsker må tilstrebe at informantens kroppsspråk ikke blir overtolket (Johannessen et al., 2016, s. 143). Derfor går jeg, på grunn av oppgavens begrensning, ikke inn på kjønnsforskjellenes eventuelle påvirkning av undersøkelsesfunnene.

2.3 Gjennomføring av kvalitative intervju og skriftliggjøring av empiriske funn

Gjennom prosessen i det strukturelle forskningsintervjuet kan jeg som forsker bruke en guide gjennom intervjuenes planleggingsfase, gjennomføringen- og transkriberingen av intervjuene, som eksempelvis søker å innhente informantenes beskrivende livsverdener, flertydighet og fortolkninger så nøyaktig og nyansert som mulig (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 46-50). Metoden som primært skal brukes er altså litteraturstudie og kvalitativt dybdeintervju.

Etter å ha informert muntlig om oppdragets art og innhold per telefon, sendte jeg dem i forkant av intervjuet skriftlig informasjon angående intervjuet (vedlegg 8.2) og selve intervjuguiden (vedlegg 8.3). Spørsmålene var noe åpent formulert, slik at informantene selv kunne påvirke og utdype ved behov. De kunne selv velge hvorvidt de ønsket å bruke "korrekte" teologiske formuleringer eller egne erfaringsrelaterede svar. Til intervjuene hadde jeg utarbeidet en semistrukturert intervjuguide, en overordnet mal for ikke å glemme spørsmål underveis, samt dialogfleksibilitet som gir mulighet til utdypende spørsmål og variasjon i rekkefølgen på spørsmålene (Johannessen et al., 2016, s. 146). Svarene fra det kvalitative datamaterialet ble transkribert, analysert og tolket ut fra informantenes utsagn, for å kunne kalle resultatet for vitenskapelig kunnskap.

Fra et empirisk utgangspunkt søker studien altså å gi svar på forskningsspørsmålet. Intervjuene gir nyanser, dybder og refleksjoner i intervjumaterialet, ved hjelp av en vekselvirkning av opplevelser og faglige diskusjoner mellom informantene og intervjueren. For at forskeren skal få utdypet forskjellige temaer, inneholder intervjuguiden adskilte spørsmål (Johannessen et al., 2016, s. 146-147) der begrepene: kristen eller kirkelig bakgrunn, Den hellige ånds- og Guds nærvær, og tjenesteutrustning, er oppdelt i hver sine avgrensede spørsmålsnummereringer fra en til fire. Intervjuene brukes i tillegg til skriftlig materiale.

Med lydopptaker og notatblokk dro jeg til de avtalte menighetene, og utførte én-til-én-intervjuer med noen dagers mellomrom for bedre tid til å reflektere over de ulike informantsvarene. Notater fungerer som kvalitetssikring dersom diktafonen ikke skulle virke. Fordelen med lydopptaket er at transkriberingen blir nøyaktig gjengitt ved å høre på det flere ganger (Malterud, 2011). Intervjuene ble gjennomført i løpet av januar-februar måned, og med varighet på ca. en og en halv time hver. Informantene ble gitt anledning til å kommentere resultatet fra hvert sitt intervju ved å få tilsendt det transkriberte intervjuet. Dette som kvalitetssikring for at de kunne kommentere intervjuets innhold før analyseringen starter (Malterud, 2011). De færreste kom med noen korrigeringer, og jeg tok selv kontakt med en av informantene for mer utfyllende svar på et av spørsmålene.

2.4 Tematisk analyse

Å analysere betyr å dele noe opp i elementer eller biter (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 219), og dette foregikk over fire trinn. Malterud beskriver disse trinnes hovedstruktur i en "Systematisk tekstkondensering". Første trinn besto i å få lese gjennom alle utskriftene flere ganger for å få et helhetsinntrykk. Andre og tredje trinn var å identifisere den enkeltes meningsdannende enhet og utelukke uvesentlige egenskaper derifra. Fjerde trinn var sammenfatning av betydningen innen et bestemt felt ved kunnskap om informantens livsverden og erfaringer (Malterud, 2011).

Ut fra hver informants intervjusvar benyttet jeg klippemetoden ved å merke med ulike tall tilknyttet hver informant til de konkrete spørsmålene. For å finne et materialmønster ble intervjusvarene videre kategorisert ved å plassere de ulike informantsvarene under de konkrete spørsmålene (Malterud, 2011) og med ulik fargekode for hver informant i Word. Som grunnlagsmateriale ble intervjuundersøkelsen brukt i drøftingen av selve masteroppgavens problemstilling som ble omtalt i forrige kapittel.

2.5 Metodiske overveielser om eget ståsted

Når hensikten med studien er å fortolke og beskrive informantenes subjektive opplevelser rundt disse begrepene, legges noen premisser for hvilket vitenskapssyn jeg som forsker skal bruke i undersøkelsen. Viktige perspektiv i min tilnærming og bearbeiding av dataene i oppgaven er

både hermeneutikk og fenomenologi. Jeg skal forholde meg til hermeneutiske prinsipper for å oppnå forståelse gjennom tolkningen av datamateriale, også med hensyn til min tekstmaterialeolkning. I fornyingen av hermeneutikken står Hans Georg Gadamer (1900-2002) helt sentralt (Thomassen, 2006, s. 86, 157). Min kvalitative undersøkelse skal foregå etter prinsippet til den "hermeneutiske sirkel", der jeg prøver å utvikle en helhetsforståelse ut ifra mine analyser (Krogh, 2014, s. 52). Forskerens egen erfaring og forståelse rundt temaet skal ikke legge føringer for fortolkningen av informantenes selvforståelse og subjektive meninger. Der intervjuer beholder en viss analytisk distanse til et ellers kjent felt, forutsetter forståelsen både avstand og forbindelse (Krogh, 2014, s. 62).

Oppgaven skal bygges på fenomenologien når det gjelder menneskets erfaring av den subjektive opplevelsen i sin livsverden, der vitenskapssynet vektlegger forståelse, mening og opplevelse. Det grunnleggende utgangspunkt for fenomenologiske analyser er informantens egen opplevelse av sin livsverden, med sin egen virkelighetsoppfatning av fenomenene (Thomassen, 2006, s. 83). Jeg søker å oppnå en forståelse av den enkelte diakonens og diakonmedarbeiders egne tanker, refleksjoner og erfaringer.

I forskningsarbeidet kan min kjennskap som kirkegjenger, og som medhjelper i enkelte kirkelige tjenesteoppgaver, være nyttig forståelseshorisont. Ut fra dette er jeg bevisst på å gå i dialog underveis med meg selv og mine eventuelle fordommer. Dette kan bidra til økt lydhørhet og ny forståelse, der jeg er bevisst mitt eget ståsted.

2.6 Validitet og reliabilitet

Validitet omhandler hvor troverdig dataene er (Johannessen et al., 2016, s. 387). Reliabilitet betyr pålitelighet, og er tilknyttet håndteringen av dataene både før, underveis og etter innhenting (Johannessen et al., 2016, s. 36). Tidligere erfaringer i et kjent miljø (insider) kan skape forventninger eller ønsker om å finne bestemte materialer, slik sett må intervjuers forventninger gjøres transparente og åpne (Hegstad, 2018, s. 20). Ut fra dette kan det oppleves negativt dersom insider driver selvsensur, og påvirkes av at man analyserer eventuelle informanter som kan bli ens framtidige samarbeidspartnere. Det kan oppleves positivt med tanke på intervjuerens skjørpethet angående nøyaktig og god forskningsetikk, der de allerede kjenner hverandre. Dette kan igjen medføre at det er lettere å åpne seg (Repstad, 2007) . Ved nøyaktig transkribering av alles intervjuer, blir også gjengivelse av informantens egne utsagn

nøyaktig. Å tydeliggjøre forskningsprosessen gir troverdighet, men selv om empirien gir et rimelig representativt bilde med dens gyldighet kan man allikevel ikke trekke bastante konklusjoner og generalisere ut fra undersøkelsens begrensede omfang. Mitt ønske er at dette materialet kan bidra til å oppdage nye perspektiv og tendenser, for slik å komme fram til åpne konklusjoner. I denne omgang håper jeg at min problemstilling og behandling av den kvalitative forskningsmetoden har bidratt til økt fokus på utrustning og Åndens ledelse av diakoner og diakonimedarbeidere.

Videre har drøfting av funn og konklusjon blitt utført på en etterprøvbar og velbegrunnet måte.

Noen av undersøkelsesfunnene har likhetstrekk fra tilsvarende andre forskningsprosesser gjort av blant andre Harald Hegstads "Gud berører", en undersøkelse av hvordan trosopplærere forstår menneskers møte med Gud, og som belyser informantenes gudserfaring og Guds nærvær (Hegstad, 2018, s. 76-97). Mine funns troverdighet har derfor blitt styrket og gitt gyldighet, ettersom det jeg har undersøkt nå omhandler noe av det samme temaet, men med diakoner- og diakonimedarbeidere i stedet for trosopplærere.

I dette kapittelet har jeg beskrevet mitt valg av analysemetode. Dette skal gi leseren et verktøy som kan guide gjennom hele forskningsprosessen og fram til oppgavens konklusjon. I neste kapittel kommer jeg inn på oppgavens teoridel.

3 Teori- en redegjørelse

Det viktigste bakgrunns materialet for forståelsen av Den hellige ånd finnes i Bibelen, som er kirkens grunnleggende dokument. Det bibelske materialet må imidlertid tolkes på en måte som er relevant for problemstillingen, og til dette har jeg spesielt lagt vekt på å hente inn bidrag fra teologer og forskere som har skrevet om det bibelske materialets relevans for diakontjenesten og menighetsforståelsen.

Jeg redegjør videre for forståelsen av Ånden innen treenigheten og nådemidlene i Luthersk teologi. Videre ser jeg på Den hellige ånd i forhold til kirken og diakonien.

3.1 *Ånden i Det gamle testamentet*

Ånden betegnes i Det gamle testamentet som Guds skapende nærvær i verden (Sal 104,30). Det finnes ingen enkle forklaringer eller definisjoner som beskriver hva Guds ånd er og hvordan dens virke er i Det gamle testamentet. Ordet "ånd" er som oftest en oversettelse av det hebraiske *ruach*, og viser til luft i bevegelse som ånde, vind og pust (Esek 37, 9-14). Tormod Engelsviken tenker at det er problematisk å vite når ordet *ruach* betyr åndedrett eller vind, Guds eller menneskets ånd (Engelsviken, 1977, s. 12).

Allerede fra begynnelsen presenteres Guds Ånd som svevende over dypet (1 Mos 1, 2). Den livgivende kraften som gir mennesket evnen til å leve er Guds Ånd eller pust (Job 33, 4; 1 Mos 2, 7). Alt liv er avhengig av den skapende, opprettholdende og fornyende Guds Ånds aktivitet. Hegstad sier at slik forstås Ånden ved at den gir kraft og utrufter mennesker til Guds tjenere (Hegstad, 2015, s. 177).

I Det gamle testamentet ble aldri Guds Ånd gitt som gave til hele folket, men kun til noen utvalgte, som man også ser når Moses gir ledelsen videre til Josva (5 Mos 34, 9) (4 Mos 27, 18-23), og eksempelvis hos Kong David som ble utrustet for hans kongelige styre ved å bli salvet med Ånden (1 Sam 16, 13). Guds folk i Det gamle testamentet ble fra start av ledet av mennesker med helt spesielle åndsutrustninger. Det fantes et løfte og en visjon om at Ånden en gang skulle utgytes til hele Guds folk (Jes 59, 21; Joel 3, 1).

3.2 *Ånden i Det nye testamentet*

Det nye testamentet gjengir ordet "ånd" med det greske ordet *pneuma*, med samme betydning som *ruach*. På samme måte som den første skapelsen, skal Guds Ånd hvile over Messias. "Herrens ånd skal hvile over ham, en Ånd med visdom og forstand, en Ånd med råd og styrke, en Ånd som gir kunnskap og frykt for Herren" (Jes 11, 2). I Jesu person blir løftene om Messias og Ånden oppfylt i Det nye testamentet. Dette knyttes konkret til inkarnasjonen: "Den Hellige Ånd skal komme over deg, og Den høyestes kraft skal overskygge deg. Derfor skal barnet som fødes, være hellig og kalles Guds sønn" (Luk 1, 35). Som Hegstad sier er det både i Det nye testamentet og oldkirkens kristologi viktig med grunnforståelsen om at Jesus er Guds sønn (Hegstad, 2015, s. 135). Som voksen ble Jesus døpt i Jordan-elva av Johannes, og Ånden kom over ham som en due og bevitnet at han er Guds sønn og at han doper med Den hellige ånd (Luk 3, 22) (Joh 1, 33). Hegstad påpeker at en forståelse der Jesus nærmest adopteres som Guds

sønn, umuliggjøres i eksempelvis Johannesskriftene der Jesus som Guds sønn allerede eksisterte før hans fødsel, altså forut for tiden, sendt fra Gud til verden (Hegstad, 2015, s. 136).

Før sin himmelfart ga Jesus sine disipler løfte om Den hellige ånd: "Men dere skal få kraft når Den Hellige Ånd kommer over dere, og dere skal være mine vitner i Jerusalem og hele Judea, i Samaria og helt til jordens ender" (Apg 1, 8). Dette løftet oppfylles i sluttalen på pinsedagen, med løfter og formaninger gir innsikt i urkirkens forståelse og opplevelse av Åndens komme:

Da de hørte dette, stakk det dem i hjertet, og de sa til Peter og de andre apostlene: "Hva skal vi gjøre brødre?" Peter svarte dem: "Vend om å la dere døpe, hver og en av dere, så dere kan få tilgivelse for syndene, og dere skal få Den hellige ånds gave". (Apg 2, 38)

Her knyttes syndstilgivelse og dåp sammen med å få Åndens gave. Ånden beskrives ellers som suveren, og kommer når og hvor den vil (Joh 3, 8) og Hegstad poengterer at Ånden også overbeviser mennesket om budskapets sannhet (Hegstad, 2015, s. 177).

3.2.1 Åndens gaver i Paulusbrevene

Olav Skjevesland forteller at ordet charisma (nådegave) ble brukt av apostelen Paulus i Det nye testamentet om en åndsgave gitt av Guds nåde (Skjevesland, 1984, s. 128). Dette kan refereres til frelsens gave (Rom 6, 23; Rom 5, 15-17), men også til utrustning til kraftfull og effektiv tjeneste. Tre ord sammenknyttet med opphav i den treenige Gud: "Det er forskjellige nådegaver, men Ånden er den samme. Det er forskjellige tjenester, men Herren er den samme. Det er forskjellige kraftige virkninger, men Gud er den samme" (1 Kor 12, 4-6). Ånden gir et mangfold av menighetsgaver som bidrar til å utfylle hverandre i kirkens helhetlige oppdrag. Videre er kirken Kristi kropp (1 Kor 12, 12) der medlemmene tilhører den samme kroppen som lemmer og har ulike gaver ut fra hvor de skal fungere (1 Kor 12, 14-16; Rom 12, 4-8). Paulus forutsetter en grunnleggende kristen enhet og et likeverd i kirken med frelsesgaver som sier:

Sett alt inn på å bevare Åndens enhet, i den fred som binder sammen: en kropp, en Ånd, slik dere fikk et håp da dere ble kalt, en Herre, en tro, en dåp, en Gud og alles Far, han som er over alle og gjennom alle og i alle. (Ef 4, 3-6)

Olav Skjevesland sier at uansett om Gud gir noen en utrustning eller en tjeneste skal den brukes til menighetens fellesskap og ikke til personlig bruk. "En nådegave er en tjeneste med basis i Guds nåde, gjort virksom i Åndens kraft, med sikte på menighetens oppbygging" (Skjevesland, 1984, s. 128-129). Terje Hegertun mener at for at kirken skal være en forkynnende fellesskapsbyggende diakonal kirke må den bli utrustet av Ånden (Hegertun, 2018, s. 95).

Menighetens nådegaver gitt av Ånden konkretiseres av Paulus som eksempelvis lærer, apostel, profet, helbreder og tungetaler (1 Kor 12, 7-10). Videre kan man lese at man skal være ivrige etter å få de "største" nådegavene, som er å jage etter kjærligheten, tale profetisk og oppbygge menigheten (1 Kor 12, 31; 14, 1-25). I Bibelen kan man også lese at nådegavene tilhører alle kristne: "Tjen hverandre, hver med den nådegave han har fått, som gode forvaltere av Guds mangfoldige nåde" (1 Pet 4, 10-11). Nådegavene gis gratis og er ikke et resultat av egen fortjeneste eller gir noen fortjeneste. Hegstad viser til de forskjellige lemmenes betydning for menighetstjenestene, eller - som Paulus kaller dem – nådegavene (Hegstad, 2015, s. 249).

Korinterne ble advart av Paulus mot å tro at alle åndsopplevelser kommer fra Ånden ved å vise til deres tidligere hedningserfaringer da de "bli revet med til de stumme avgudene og dradd hit og dit" (Kor 12, 1). Overnaturlige hendelser er ikke bevis for at Den hellige ånd er i virksomhet.

3.2.2 Guds nærvær

I Det nye testamentet beskrives kirken som den levende Guds tempel (2 Kor 6, 19). At kirken er "en bolig for Gud i Ånden" (Ef 2, 22) er ett uttrykk som Paulus bruker. I dag deles forståelsen av kirken som et nådens rom der Gud er nærværende av de fleste kirker (Hegertun, 2018, s. 38-39).

Hegertun forteller videre at kirkens åndelige fellesskap inneholder tre bestemte tegn: å tilbe (leitourgia) der Guds rike i verden representeres gjennom kirken, å dele troen (martyria) der evangeliet forkynnes og å gjøre gode handlinger/gjerninger, og (diakonia) for fred og sosial rettferdighet (Hegertun, 2018, s. 39). Videre forteller han at for Luther spiller Ånden en avgjørende rolle, da Den hellige ånd gjør Kristus nærværende (Hegstad, 2015, s. 186). Luther snakker også om "Guds masker", og minner oss om den treenige Guds nærvær og virksomhet over hele verden, som kan være skjult for menneskets øye. Gud kan gjemme seg bak "et medmenneskes ansikt" (Engedal, 2008, s. 35).

3.2.3 Forståelsen av Ånden i rammen av treenighetslæren

De viktigste oldkirkelige bekjennelsene (Apostolicum, Nikenum) har begge treenighetslæren som grunnstruktur, ved å ha artikler om Faderens, Sønnens og Den hellige ånds virke og vesen (Mæland, 1985, s. 15-18). Som Henriksen påpeker, er forståelsen av treenigheten grunnleggende i den kristne tro. Denne læren er ikke uttrykkelig nevnt i Bibelen, men holder sammen troen på at Gud som skaper møter oss i mennesket Jesus Kristus og skaper tro ved Den hellige ånd. "Treenighetslæren er derfor ingen spekulativ og abstrakt teori, men er knyttet til Gud slik han har åpenbart seg" (Henriksen, 1994, s. 67).

Den hellige ånd er i den apostoliske bekjennelse knyttet til kirken med dens forkynnelse og virke (Mæland, 1985, s. 16). Lars Råmunddal refererer til Ånden som "den dynamiske impulsformidler som overfører Jesu gjerning fra fortid til nåtid" (Råmunddal, 1997, s. 35).

Etter Jesu himmelfart erfarte disiplene Guds nærvær gjennom Den hellige ånds komme på en spesiell måte (Hegstad, 2015, s. 74). Hegstad forklarer dette videre med å si "at Ånden sendes til verden, betyr at Ånden på en særlig måte representerer Guds levendegjørende og nyskapende nærvær i verden". Og videre "at Ånden er Gud nærværende i verden, betyr at vi gjennom Ånden også møter Faderen og Sønnen" (Hegstad, 2015, s. 178).

3.2.4 Forståelsen av nådemidlene i luthersk teologi

Den augsburgske bekjennelse, sammen med de tre oldkirkelige bekjennelsene (apostoliske, nikenske og athanasianske), og Luthers lille katekisme, er kirkens bekjennelsesgrunnlag (Hegstad, 2015, s. 66) (Mæland, 1985, s. 18-21, 278-281). Dåpen, nattverden og Ordet regnes som de grunnleggende nådemidlene i Luthersk teologi. Ved dåp i Den norske kirke sies det til dåpsbarna: "Den allmechtige Gud har i dåpen gitt deg sin hellige Ånd, født deg på ny og tatt deg inn i sin troende menighet. Gud styrke deg med sin nåde til det evige liv. Fred være med deg" (Den norske kirke, 2017, s. 6).

I Den augsburgske bekjennelse artikkel 5 heter det: "For at vi skal komme til denne tro, er det innstiftet en tjeneste med å lære evangeliet og meddele sakramentene. For ved Ordet og sakramentene som midler blir Den hellige ånd gitt [...]" (Mæland, 1985, s. 31). Liturgien gir

gudstjenesten en forutsigbar orden, men en liturgisk form er avhengig av Den hellige ånd for å skape en levende gudstjeneste (Christenson et al., 2018, s. 332- 333).

Den enkelte kristnes, og kirkens, avhengighet av Ånden, beskrives i Luthers lille katekisme:

Jeg tror at jeg ikke av egen fornuft eller kraft kan tro på Jesus Kristus eller komme til ham, min Herre. Men Den Hellige Ånd har kalt meg ved evangeliet, opplyst meg med sine gaver, helliggjort meg og holdt meg fast i den sanne tro [...]. (Mæland, 1985, s. 284)

3.3 Den hellige ånd og kirken

I de oldkirkelige bekjennelsene knyttes Ånden nært til kirken: "Jeg tror på Den hellige ånd, en hellig, allmenn kirke, de helliges samfunn, syndenes forlatelse, legemets oppstandelse og det evige liv. Amen" (Mæland, 1985, s. 16).

I Luthers lille katekisme – som er bekjennesskrift for Den norske kirke - heter det om Ånden at han "kaller, samler, opplyser og helliggjør hele kristenheten på jorden [...]" (Mæland, 1985, s. 284). Dette samsvarer med Det nye testamentets vitnesbyrd om Åndens komme på pinsedag (Apg 2) og brevlitteraturens vektlegging av Åndens gaver (1 Kor 12 m.fl.) og frukter (Gal 5) som essensielle for menighetsfellesskapet og kirkens vekst.

Hegertun forteller at i nesten alle kristne kirkesamfunn praktiseres dåp og nattverd som kan spores tilbake til urkirken, men det legges ulike forståelser i hva det innebærer. Ånden kan virke gjennom de kanaler som gudstjenestens sakramentale praksis gir ved dåp og nattverd. Sakramentene virker når de velsignes i den treenige Guds navn og ved menighetens bønn om Guds nærvær (Hegertun, 2018, s. 172-174). I nattverden minnes man hans nådefulle nærvær, hans døds realitet inntil hans tilbakekomst (1 Kor 11, 26-32; 10, 16-17). For Luther spilte innstiftelsesordene en viktig rolle: "Når Jesus utdeler brød, sier han at "dette er min kropp" og vinen at "dette er mitt blod" (Matt 26, 26-28).

Videre sier Hegertun at kirken regner seg som en videreføring av disippelfellesskapets omkring Jesus, der Ånden var over Jesus av natur og over kirkens fellesskap av nåde. I denne verden viderefører kirken Jesu liv etter pinsedagen, der folket forkynner hans oppstandelse fra de døde.

Kirken er slik orientert misjonalt som Guds koinonia (Apg 2, 32-33) (Hegertun, 2018, s. 59, 62).

3.4 Diakoni

Den norske kirke definerer diakoni slik: "Diakoni er kirkens omsorgstjeneste. Den er evangeliet i handling og uttrykkes gjennom nestekjærlighet, inkluderende fellesskap, vern om skaperverket og kamp for rettferdighet" (Den norske kirke, 2020a, s. 4).

Nicholas Lossky definerer diakoni som "ansvarlig tjeneste for evangeliet utført av kristne gjennom gjerninger og ord som svar på menneskers behov" (Lossky, et al., 2002, s. 305) Med denne definisjonen kan man tenke at diakoni inneholder ord og gjerninger som "ansvarlig tjeneste", ved at det diakonale arbeidet utføres av kristne der menneskers behov er i fokus. Diakonien har en lang kirkelig tradisjon tilknyttet mennesker som er fattige, marginaliserte og syke, der man sammen skal forsvare sårbare mennesker på en støttende måte (Nordstokke et al., 2010, s. 40- 41) Ifølge kristen lære skal man elske sin "neste som deg selv" (Matt 22, 37-39) for dette er det største budet. Jesus spurte den blinde mannen på vei til Jeriko: "Hva vil du jeg skal gjøre for deg?" (Luk 18, 35-43). Vår neste er dermed den man møter på sin vei, gjerne med et konkret behov. Den tørste, den sultne, den syke, den fremmede, den fengslede og den nakne (Matt 25, 31-46) assosieres i kristen kontekst med Jesus, og er et kall til diakonalt arbeid. "Sannelig jeg sier dere: Det dere gjorde mot én av mine minste søsken, har dere gjort mot meg" (Matt 25, 40). Dette er uavhengig av den andres tro (Nordstokke, et al., 2010, s. 89).

3.5 Åndens betydning for diakontjenesten

Alle døpte er myndiggjort og tjenesteutrustet til diakoni (Nordstokke et al., 2010, s. 47). I det kristne fellesskapet forutsettes det en kontinuitet av Jesu diakonale oppdrag: "Som Far har sendt meg, sender jeg dere" (Joh 20, 21). Det som også skjer ved nattverdbordet gir stadig ny kraft til å myndiggjøre, forsone og forvandle mennesker man møter i livet. "Diakoni er et trosbasert svar på Guds kall gjennom vår neste" (Nordstokke et al., 2010, s. 8, 31, 43). Åndens kraft er nært forbundet med bønner når det gjelder tjeneste i kirke og misjon, der Den hellige ånd utrunder kristne til å forkynne evangeliet med kraft (Luk 24, 49; Apg 4, 31). Hegstad mener at

det å ha en tjeneste betyr å ha mottatt en fullmakt med en viss autoritet og selvstendighet som eksempelvis ved vigsling til diakonitjeneste (Hegstad, 2009, s. 145).

Med utdrag fra deler av "Vigsling til diakonitjeneste", står det i "Gudstjenestebok for Den norske kirke" hva som skjer eksempelvis under "Bønn til Innledning" at "Vi ber deg at du ved din Hellige Ånd vil opplyse og veilede, trøste og styrke denne din tjener [...]". Videre kommer "Påkallelse av Den Hellige Ånd". Under "Formaning og løfteavleggelse" blir diakonen formanet og pålagt selve diakontjenesten av Herren. Som diakon skal blant annet Guds ord framlegges rent og klart i sjelesorg og vitnesbyrd ut fra Den hellige skrift. Så sier Biskopen til diakonen: "at du også selv av hjertet legger vinn på å leve etter Guds ord, og i studium og bønn trenger dypere inn i de hellige skrifter og den kristne tros sannheter". Deretter: "under håndspåleggelse og bønn vil vi overgi deg til Gud, og be om at han ved sin Ånd må hellige og utruste deg til tjenesten" (Den norske kirke, 1992, s. 186-192). Videre lyder det:

Hør da vår bønn for ham som i dag blir vigslet til diakontjenesten. Styrk ham i troen og dyktiggjør ham til den gjerning som blir ham betrodd. Send ham din Ånd med tjenestens gaver, så han kan bli en rett arbeider i din høst. (Den norske kirke, 1992, s. 186-192)

Denne håndspåleggelse må ses i sammenheng med innsettelsen av de første diakoner i Apostlenes gjerninger. Dette innebærer igjen en tjenesteutrustning ved Den hellige ånd der "Ånden selv skal vitne om Jesus" (Joh 15, 26). Dette sier Luther om tjenesteinnvielsen:

Derfor er det som foregår når biskopen innvier, ikke noe annet enn det at han liksom i stedet for hele forsamlingen tar én ut av den flokken der alle har den samme myndighet og pålegger ham å utøve denne myndighet på vegne av de andre. (Rasmussen & Lønning, 1979, s. 13)

Den vigslede blir gitt sine gaver ved at menigheten ber Ånden om det.

3.6 Diakonutdanningen

I "Tjenesteordning og kvalifikasjonskrav for diakoner" fra 2005 står det om kravet for å bli diakon på mastergradsnivå i § 4:

1. Mastergrad med a) minst en 3-årig fagutdanning fra høgskolenivå innen helsefag eller sosialfag, eller pedagogisk utdanning av minst 3 års varighet

b) utdanning i kristendomskunnskap tilsvarende minimum 30 studiepoeng

c) praktisk-kirkelig utdanning med hovedvekt på diakoni og med veiledet praksis på til sammen minimum 30 studiepoeng

Eller: 2. Teologisk embetseksamen og praktisk-kirkelig utdanning med hovedvekt på diakoni og veiledet praksis på til sammen minimum 30 studiepoeng

Eller: 3. Fast stilling som diakon i menighet, eller er vigslet som diakon. (Lovdata, 2005, § 4)

Som Kari Jordheim sier det, utgjør disse kvalifikasjonskravene dermed en "dobbeltkompetanse" der de ved siden av sin grunnutdanning må tilegne seg mastergradsstudiets diakonale- og teologiske kompetanse (Jordheim, 2011, s. 158).

3.7 "Plan for diakoni" i Den norske kirke

Den norske kirkes visjon for diakonale tjenester er: "Guds kjærlighet til alle mennesker og alt det skapte, virkeliggjort gjennom liv og tjeneste" (Den norske kirke, 2020a, s. 3).

Den norske kirke definerer diakoni som: "Diakoni er kirkens omsorgstjeneste. Den er evangeliet i handling og uttrykkes gjennom nestekjærlighet, inkluderende fellesskap, vern om skaperverket og kamp for rettferdighet" (Den norske kirke, 2020a, s. 4).

I "Plan for diakoni" omtales utrustning blant annet ved at: "Diakonen leder menighetens diakonitjeneste og har medansvar for å rekruttere, utruste og veilede frivillige medarbeidere" (Den norske kirke, 2020a, s. 18). Videre står det at: "Menighetene har særlige muligheter i lokalmiljøet ved de bånd som er knyttet mellom kirke og folk. Kirken er på en særlig måte kalt til å møte menneskers åndelige behov" (Den norske kirke, 2020a, s. 8).

I "Plan for diakoni" brukes ikke ordet nådegave, men heller ord som eksempelvis personlige ressurser, å bruke seg selv, engasjement, evner, egenskaper og ønsker om medvirkning (Den norske kirke, 2020a, s. 19).

Den hellige ånd omtales som styrker troen og myndiggjør mennesker til innsats, ved at den gir kraft til kirken og enkeltmennesker for å handle på Guds kall til tjeneste. Som dåpen gir del i Kristus, blir den døypte del av det kristne fellesskapet og den verdensvide kirke. Dåpens fellesskap med Jesus Kristus fornyes i nattverden, der tilgivelse og framtidshåp gis mennesker,

og hvor de utsendes til hverdagstjeneste. Ved hjelp av bønn, handling og ord, gjøres denne sendelsen kirken til et tjenende fellesskap (Den norske kirke, 2020a, s. 6).

I dette kapittelet har jeg redegjort for Guds nærvær og Åndens ledelse, slik det beskrives i Bibelen og videreføres i luthersk og kirkelig tradisjon. Dessuten har jeg redegjort for hvordan dette uttrykkes i møte med diakoni, vigsling, diakonutdanning og diakoniplan. I neste kapittel kommer jeg inn på funnene fra intervjuundersøkelsene.

4 Presentasjon og analyse av de empiriske intervjufunnene i undersøkelsen

Som Tove Thagaard beskriver, vil jeg i det følgende presentere mitt intervjumateriale i et tematisert system ut fra de spørsmål som jeg stilte informantene (vedlegg 8.3). Forskningsresultatene representerer måten dataene er tolket og analysert på (Thagaard, 2013, s. 221) for å finne svar på hvordan diakoner og diakonimedarbeidere i Borg bispedømme forholder seg omkring Åndens nærvær i deres daglige tjeneste.

4.1 Informantenes kristne eller kirkelige bakgrunn for diakoniarbeidet

Informantene forteller at de har en kristen eller kirkelig bakgrunn der enten nær familie som foreldre, besteforeldre, venner og ulike tradisjoner har spilt en sentral rolle i deres oppvekst.

For å anonymisere de fem informantene bruker jeg fiktive navn, der også stedsnavn og grunnutdanning utelates på grunn den relativ begrensede geografiske radius dem imellom.

Astrid er oppvokst i Den norske kirke, men var mest preget av skolelag, indremisjon og misjonssamband i ungdomstiden. På gården med hennes kristne storfamilie var "Fader Vår" meget viktig, og Ole Hallesbys andaktsbok ble flittig brukt. Både hennes arbeid som frivillig kirkelig medarbeider og diakonikallet startet tidlig. Videre hadde hun en venninne som ble pinsevenn. Hun ble selv med på Åge Samuelsens teltmøter. Tanker fra denne tiden forteller hun "bærer preg av takknemlighet og respekt som er med på å prege mitt voksne liv, der utgangspunktet for troen er fra samme felles Bibel". Så omtaler hun seg som et "bønnebarn», der spesielt hennes farmor var et viktig forbilde. Før hun tok master i diakoni, arbeidet hun i mange år som både kirketjener og diakonimedarbeider.

Berit er oppvokst i en klassisk lavkirkelig bedehustradisjon med søndagsskole og ettermiddagsmøter. Hun var i kirken kun i konfirmasjonstiden, da hun var ungdomsleder for konfirmanter i regi av menigheten. Hun er glad for å være oppvokst i et kristent hjem og med kristne venner, noe som gjør at hun synes gjør det lettere når hun som diakon treffer andre folk. Hun var også med på teltmøter som bedehuset var med å arrangere, bestående av vekkelsemøter som opplevdes både spennende og fascinerende, men også fremmed og skummelt. Hun forteller: "De hadde litt hender i luften og tungetale". Foreløpig arbeider hun som diakonimedarbeider, men har påbegynt utdanningen for mastergrad i diakoni.

Cecilie mener å ha vokst opp med en blanding av folkekirkelig og lavkirkelig bedehustradisjon. Hun synes ikke man kan sette likhetstegn mellom høykirkelig og folkekirkelig der hun ser for seg at "høykirkelig tradisjon er veldig liturgifokusert og stram, så det ikke blir plass til noe utenom programmet". Videre forteller hun at dersom hun ikke hadde hatt noen tilhørighet til kirken eller organisasjonen, så hadde hun vel ikke valgt å bli diakon. Hun omtaler menighetsliv og gudstjenesteliv som et livsviktig åndedrag. Dette har vært med å forme hennes tro i dag, sammen med skolelaget både på ungdomsskole, gymnas og videre studenttid. Men også menneskemøter, generell livserfaring og retreatoppholdene gjennom de siste 30 årene, har vært viktig for hennes utvikling. Hun tok diakoniutdanningen sin før det ble en masterutdanning.

Diana er oppvokst i Den norske kirke som hun forteller både har vært preget av en høykirkelig og en lavkirkelig tradisjon. Videre forteller hun at hun kommer fra en liten bygd som var "et sånn småhøykirkelig fellesskap der organisten var veldig høykirkelig", for å bruke hennes egne ord. Hun deltok i ulike menighetsaktiviteter, og fikk tidlig et lederansvar både i søndagsskole og skolelag. Hun deltok ofte på leirer med mange kristne venner. Hun fikk også en venninne fra pinsebevegelsen som var en misjonærdatter. Oppveksten hadde hun ikke i et bedehusmiljø, men i et folkehøgskolemiljø der foreldrene arbeidet, drevet av Indremisjonen. Både foreldre, besteforeldre, Alfa-arbeid og den felleskirkelige Korsveibevegelsen har formet hennes tro. Hun opplever det også som en berikelse å søke det økumeniske fellesskap, som eksempelvis pinsemenigheten, for det gjør Gud større ved å se Gud fra forskjellige sider. Allikevel opplever hun seg som en "kirke-insider", med en klar forankring i Den norske kirke. Der føler hun seg hjemme, og har en viktig basis for å være diakon. Hun har mastergrad i diakoni.

Eva er oppvokst med en folkekirkelig bakgrunn, der de har brukt kirken til dåp, konfirmasjon, bryllup, gravferd og i julehøytider. Hun forteller at familien og kulturen som hun er oppvokst i har formet hennes tro, og som påvirker hvordan arbeidet utføres som diakonimedarbeider.

Foreløpig arbeider hun som diakonimedarbeider, men har påbegynt utdanningen for å få en mastergrad i diakoni.

Informantene har ulike bakgrunn, fra den lavkirkelige bedehustradisjonen til høykirkelig tradisjon, der også tre av informantene har vært med pinse-, frikirke- og vekkelsesmøter. Ut fra dette kan det sies at informantene i sin bakgrunn er preget både av Den norske kirke og av karismatiske- og økumeniske forbindelser.

4.2 *Den hellige ånd i den enkeltes liv*

Videre skal jeg presentere informantenes tanker og egne erfaringer omkring Den hellige ånds- og Guds nærvær, og slik få et innblikk i deres refleksjoner omkring Den hellige ånd som en nærværende kraft i tjenesten. Jeg spør også om deres forståelse av nådemidlenes funksjon og hva de tenker om nådegaver som tjenesteutrustning.

4.2.1 Informantenes egne erfaringer tilknyttet Åndens- og Guds nærvær

Alle informantene har ulike erfaringer tilknyttet Åndens og Guds nærvær. Noe som igjen varierer i med hensyn til hvor stor grad de fokuserer på Den hellige ånd i deres daglige diakonale arbeid.

Astrid forteller at hun opplever at Den hellige ånd alltid har vært der, og forteller om kallsorda, treet og alle greinene for ulike tjenester (1 Kor 12). Den kaller, leder og tilrettelegger ved at den utruster henne. Gjennom liknelser viser Jesus oss hvordan det kan gjøres, sier hun. Åndsopplevelsen er noe magisk og uforklarlig som man ikke kan se. Videre forklarer Astrid Den hellige ånd som et brennende lys, der flammene beveger seg når man blåser på det. I skapelsesberetningen blåser Gud livpusten inn i mennesket. Dette er en fin måte å forklare Ånden på, mener hun. Selv ber Astrid mye det hun kaller "den lille bønne" om å bli ledet av Gud: "Vis vei, vær meg nær. Amen". Dette ber hun spesielt før hun skal gjøre ulike diakonale oppdrag. Hun tror Gud alltid er med og alltid er der, og det må hun ha tillit til, forteller hun. Videre føler hun at alle menneskemøtene blir gitt henne. Hun nevner eksempelvis flyturer og tog- og bussbytter, der hun har møtt på mennesker som har hatt betydning for at hun ikke hoppet av diakonistudiet. Dette har hun følt dette som en bærekraft av Guds nærvær.

Diana tror at sitt kall som diakon, og at hun har havnet der hun er nå, kommer av Ånden. Videre henviser hun til sangen "Dine løfter er mange, din trofasthet stor" av Sigurd Lunde der det står:

"Hellig Ånd vis oss Jesus, hans godhet og makt [...]", og videre: "Lær oss elske hverandre, og se hva det er du har ment med at vi bor der vi bor" (Norsk salmebok, 2013, nummer 539). Hun forteller om flere sterke gudsmøter. En gang hun var ute på reise i regi av et diakonalt sosialt arbeid, kjente hun så sterkt at Ånden hadde opplyst henne om at en dame hadde blitt gravid, og at dette var helt avgjørende for måten hun ble tatt vare på. I en diakonstilling arbeidet hun mye med Alfakurs, og der var de veldig opptatt av Ånden. Dette resulterte i et mye tryggere forhold til Ånden "der den levende Gud inspirerer og skaper kraft". I tidlig ungdomsår var hun med en venninne som var pinsevenn på et møte der hun ble utsatt for det som hun kaller for "et åndelig overgrep". Det var en større menighet enn hun var vant med, og hun ble møtt av mye varme og fellesskap. Så fikk hun spørsmål av en gjeng av velmenende folk om hun ville bli ånds døpt. Hun takket høflig ja og de ba over henne i voldsomme tunger, men ingenting skjedde og hun følte seg som et mislykket prosjekt. Uten noen oppfølging ble dette et sår i mange år.

I noen frikirkelige sammenhenger synes hun det kan være utfordrende å representere Den norske kirke, fordi hun ikke blir sett på som nok from eller nok åndelig. "Det oppleves sårende å erfare at noen kan lage konkurranse ut av sånne ting", legger hun til. Diana synes det er helt avgjørende å tenke på at man som diakon er utsendt som en representant for Gud, og den tanken gjør henne litt svimmel. Hun tenker spesielt på dette når hun drar på hjemmebesøk. Uansett om hun går, sykler eller kjører bil, ber hun alltid en bønn om at hennes eget ikke må ta så stor plass. Slik blir hun lydhør ovenfor den hun skal møte, og klarer å møte vedkommende med noe fra Gud.

Videre sier hun: "dette *noe* bør ikke nødvendigvis være et bibelord, men kan også være et nærvær av anerkjennelse, oppmerksomhet eller trøst". Hun ser for seg at Guds nærvær kan virke på flere måter, som eksempelvis når hun får gjentatte tilbakemeldinger fra andre om at det er en spesiell ro rundt henne, og opplever denne roen som guddommelig nærvær. Diana forteller videre å ha opplevd seg veldig omsluttet ved følelsen av "å stå på et bønneteppe", da hun for første gang skulle forrette i en begravelse med fullsatt kirke.

Cecilie tenker at Den hellige ånd er en viktig dimensjon i det arbeidet hun gjør som diakon, men går ikke og tenker daglig på hva Åndens betydning har for det diakonale arbeidet. "Hele guddommen har en betydning for meg i det diakonale arbeidet. For hadde det ikke vært til stede så hadde det ikke vært diakoni, men kun sosialt arbeid", sier hun. Videre opplever hun når hun planlegger eller har en gudstjeneste, er dette også med på å forsterke gudsnærværet. Hun kjenner læren om treenigheten, men hun tenker ikke nødvendigvis mer på Ånden i forhold til

Gud og Jesus. Ånden ser hun som en likeverdig del av treenigheten og utgjør en viktig dimensjon i det daglige diakonale arbeidet der Guds nærvær og Ånden smelter sammen for henne. Ellers uttrykker hun at Guds nærvær alltid har vært en stor trygghet for henne helt fra da hun var barn, fordi hun hadde noen opplevelser som det føltes ekstra godt med gudsnærværet. "Gud er nær hele tiden, nærmere enn huden og større enn det jeg kan fatte", legger hun til. For informanten handler gudsnærværet også om stillhet, uten masse toner, ord eller sakramenter. Vidar Kristensens har skrevet om Ånden og dens symbolbruk, og har gitt henne en utvidet forståelse i forhold til bevisstheten omkring Ånden, der den ikke nødvendigvis trenger å opptre kun som en vind eller due.

Berit forteller at hun ikke har noen oppskrift på hvordan hun forholder seg til Ånden, og den er den i treenigheten som får minst plass i hennes hverdag. Videre sier hun: "Jeg kan prøve å tro at personene i treenigheten er likeverdige, men for meg er Gud den som var fra starten av, selv om det står at Jesus alltid har vært i Gud". Berit tenker mest på Gud og Jesus i sitt daglige arbeid, selv om hun tenker at også Ånden er en viktig del av "hele pakka", men hennes tradisjon og oppvekst har påvirket hennes tanker ut fra hennes lavkirkelige bakgrunn. Hun synes det er vanskelig å få noe håndfast rundt Ånden til sammenlikning med Gud og Jesus. Hun tenker det må være det samme "å bli fylt med Den hellige ånd» som å merke Guds nærvær. Det er vanskelig å skille på om det er Guds nærvær eller Ånden som hun merker, fordi den er svevende, sier hun. Videre beskriver hun dette nærværet som:

Når jeg ber til Gud så ber jeg vel til Den hellige ånd også, og når man har med seg Gud i det arbeidet man gjør, så har man med Ånden også, men hvem som virker gjennom oss, vet jeg ikke.

Ut fra luthersk tradisjon tror hun det kanskje ligger litt i oss at vi skal sitte og titte ned, folde hender, være stille, be Fader Vår og ikke tenke så mye på å føle og merke Ånden. Etter at hun begynte som diakonimedarbeider i Den norske kirke har Gud blitt klarere for henne enn Jesus, fordi det i kirken bes mye oftere i forbønner til Gud vår Far enn til Jesus. Berit forteller at hun tror at Gud er til stede samme hva hun driver med. Utfordringen er å prøve å gjøre det på en måte som er så likt det Gud ønsker for arbeidet som hun klarer. Videre sier hun at: "man kan jo utføre en type sosialtjeneste som vi gjør, uten å ha Gud med, men jeg tror at de vi møter i jobben merker på oss i kirka om vi har ham med oss på en måte". Hun legger også til at jo mer man er åpen for gudsnærværet, jo lettere er det å kjenne at Gud er med. Samtidig opplever hun at det er lettere å kjenne på Guds nærvær når hun har flyt i jobben, enn de gangene hun drar i gang

noe og det ikke kommer noen. Guds nærvær er en fin ting for henne i livet, og som hun også kan fornemme i gudstjenestelivet, i en nydelig salmesang, eller ute i naturen.

Eva har ingen bestemte erfaringer omkring Den hellige ånd og Guds nærvær, og forteller at hun i det daglige ikke har vektlagt Ånden i arbeidet. Det blir bare dersom hun får noen spesifikke spørsmål rundt det. For Eva er Ånden "en sånn positiv ting [...] altså det er masse [...] det er håp, glede og lykke". Ellers bruker hun gravferd som et eksempel, der hun ofte ser etter noen tegn som kan forbindes med Ånden, som for eksempel kommer en fugl som kvitrer.

Når det gjelder inspirasjon og næring til deres tro, konkretiserer de forskjellige opplevelser som de ser på som viktig: gudstjenestelivet i Den norske kirke, Guds ord og bibelfortellinger, den felleskirkelige Korsveibevegelsen, Alfa-kurs, liturgiens gjentakelser og musikk i gudstjenesten, menneskemøter, stillhet med tidebønner på retreatopphold og naturen. Både Astrid, Berit og Diana uttrykker at de også bruker bønnen gjennom dagen, og jeg tolker Cecilies utsagn om treenighetens viktige dimensjon i diakoniarbeidet som at hun også bruker bønnen for å søke den treenige Gud.

Jeg finner noe økt bevissthet av Den hellige ånds konkrete nærvær hos Astrid og Diana. Dette kan være fordi de er noe påvirket av deres erfaringer med pinsebevegelsen, der det nettopp er mer fokus på Ånden, nådegaver, frie bønner, lovprisning og spontanitet, der Ånden får leve fritt og får styre gudstjenesten i større grad. Selv om Berit var med på "vekkelsesmøter" i sin ungdom, har ikke dette bidratt til økt fokus på Den hellige ånd, ifølge henne selv.

Astrid og Cecilie tenker på Ånden som en likeverdig del av treenigheten. Berit og Cecilie synes det er vanskelig å skille på personene i treenigheten, og hos Berit får Ånden minst plass i treenigheten i det daglige, der hun har vanskeligheter med nødvendigvis å koble gudsnærværet til Ånden. Hennes oppvekst og tradisjon har påvirket hennes tanker ut fra hennes lavkirkelige bakgrunn, tenker hun. Eva vektlegger ikke Ånden i sitt diakoniarbeid, men sier at hun er ansatt i en kirkestruktur som en oppdragsgiver, noe jeg tolker at omhandler Gud. Tre av informantene beskriver i tillegg Ånden som symbol av en due, vind, flammer, brennende lys og damp, selv om den også kan opptre som noe annet, ifølge Cecilie.

Det tolkes som om samtlige informanter kjenner på Guds nærvær, og opplever at dette nærværet gir trygghet, tilstedeværelse og ledelse, der Gud oppfattes som "en rettesnor" og "en ledetråd" gjennom deres daglige diakoniarbeid. Astrid, Cecilie og Diana har opplevd diakontjenesten som et kall.

4.2.2 Informantene forståelse av egne nådegaver til tjenesteutrustning

De fleste informantene hadde en tilnærmet lik oppfatning av selve ordet nådegave. Dette bærer preg av at ordet ikke blir så mye brukt.

Astrids inntrykk er at ordet nådegave for mange er et fremmedord, gammeldags, og en privatsak. Hun tror at nådegaveordet fortjener å bli definert og tydeliggjort. Hun bruker ordet gudgitt fordi det er mye mer konkret, og sier videre: "Det er en ny tid og en ny måte å vise sin tro på, der jeg tror at nådegave og gudegitt uttrykker noe av det samme".

Cecilie mener at nådegaver er et ord som blir veldig stort og ikke så konkret, noe som kan gjøre det vanskeligere å forstå. "Ordet er svevende, og må i tilfelle defineres eller omformuleres om det skal brukes", mener Cecilie. Berit tenker at hva nådegaveordet betyr ikke sier seg selv. Det er et for vanskelig ord, og hun sier videre: "Jeg bruker aldri det begrepet, hører sjeldent om det og har heller ikke noen klare tanker om hva det er". Eva har heller ingen bestemte erfaringer omkring nådegaver, men hun synes det høres gammeldags og skrytete ut. Diana er fortrolig med nådegaveordet.

Nesten alle informantene har et bevisst forhold til sine nådegaver, og bruker dem til tjenesteutrustning på en naturlig måte. Noen opplever å bli kvalifisert, utfordret, og andre igjen å bli ledet i sitt diakonale arbeid. Nesten samtlige informanter opplever selve nådegaveordet som gammeldags, skrytete, svevende, privat eller fremmed.

Astrid henviser til 1 Kor. 12, og sier at det handler om talenter, evner, egenskaper, personlig identitet og væremåte. Å være seg selv, gjøre det som kommer til deg, og å være villig, er et trosspørsmål, mener hun. I dåpsliturgien er bibelteksten også en misjonsbefaling om å gå ut og gjøre alle folkeslag til Jesu disipler, og den mener hun gjelder for alle døpte. "Utfordringen i det gudegitte, er om man er villig til å utfordre sine grenser om tid og sted passer", mener informanten. Hun sier at det handler om å leve i tro. Astrid medgir at hun har opplevd en utvikling og en ledelse fra ungdomstiden og fram til nå, der hun prøver å bruke sine gudgitte gaver. Videre skyter hun inn at hun liker å bli stilt slike intervju spørsmål, fordi det får henne til å reflektere.

Cecilie forteller at hun tror Gud gir henne kunnskap, ansvar og interesser til å forvalte gavene for å tydeliggjøre budskapet. Hun tenker ikke at diakontjenesten er en nådegave, men at man har nådegavene for å utføre tjenesten. Videre forteller hun:

Jeg har ikke tanker om at jeg skulle hatt eller fått andre nådegaver, men er trygg på at Gud gir meg kvalifikasjoner, samtidig med at jeg også må være med på å kvalifisere meg selv på en måte som Gud kan bruke som nådegaver.

Både i ungdoms- og voksentiden har Cecilie hørt om nådegaver, og som diakon bruker hun sine nådegaver hele tiden i kirken.

Diana mener Den hellige ånd har med nådegaver å gjøre der man ber til Ånden for å bli utrustet. Noen ganger opplever hun at en nådegave kan være en forsterkning av en evne eller en naturgave man har, som blir foredlet som noe mer i menighetssammenheng. Hun tror en utfordring rundt nådegaver er at det er litt hemmelig og kan oppleves som ekstraordinært. Nådegaver skal ikke være premie for at man er veldig flink til å be eller til å lese i Bibelen. Det er noe Gud utrufter menigheten med, men ikke belønner enkelt mennesker med, forklarer informanten. "Det kan av og til framstå som en fortjent belønning i noen miljøer", opplever hun.

Berit tenker at nådegaver er noe man er god på, som eksempelvis å formidle ting. Det må ha med tro å gjøre, og hun legger til at det er viktig å kjenne seg selv. Hun er usikker på hvilke nådegaver hun har, men vet hva hun er god på, trives med og styrer mot dette. Berit medgir at hennes sterke sider ikke er å forkynne, fordi hun ikke er så dreven på det med ord. Hennes kristne bakgrunn, familie og venner, har vært med å forme hennes tanker om hvordan man stiller seg til Ånden og nådegavebruk.

Eva føler det veldig underlig at noen spesielt utvalgte skal bli utrustet med eksempelvis tungetale, som er en nådegave man kan risikere å bruke hierarkisk for å få makt. Avslutningsvis tror hun at det ikke er bra hvis opplevelsen av ikke å ha nådegaver som troende kan føre til at man heller ikke har så stor tro på seg selv, og dermed kan dette styrke opplevelsen av å føle seg litt mislykket som menneske.

I motsetning til Diana som er fortrolig med nådegaveordet, synes de fleste informantene (Astrid, Cecilie, Berit og Eva) at selve ordet nådegave kan være vanskelig å forstå. De foreslår heller ord som talenter, evner, egenskaper, gudgitte gaver, være god på, trives med, kunnskap, ansvar og interesser. Astrid og Cecilie er bevisst sine nådegaver, som de bruker i de daglige diakonale oppgavene Diana fornemmer hvilke nådegaver hun har, der de nærmest går i ett med hennes tjeneste. Hun tror at de kan være en "forsterket naturgave" til menighetsbruk. Berit uttrykker at selv om hun er usikker på hvilke nådegaver hun har, så bruker hun seg selv i det hun er god på.

der Dette kan virke som det samme som den forsterkede naturgaven som Diana snakker om. Eva har ingen personlige erfaringer omkring nådegaver. De fleste informantene mener at nådegaver ikke er noe spesielt, og man skal heller ikke skal skryte av, eller konkurrere om, disse.

4.3 Den hellige ånds nærvær i kirken

Videre skal informantenes opplevelse av hvilken plass Ånden, Guds nærvær, nådemidler og nådegaver har i forkynnelse, gudstjenesteliv og menighetsarbeidet framlegges.

4.3.1 Informantenes opplevelse av Åndens plass i forkynnelse og gudstjenesteliv

De fleste informantene (Astrid, Cecilie og Diana) opplever absolutt at Den hellige ånd er til stede i kirken på forskjellige vis, men Berit synes det blir vanskelig å skille på om det er Ånden eller Guds nærvær som hun kjenner tilstedeværelsen av. Både Astrid, Diana, Berit og Eva medgir at Den hellige ånd ikke blir snakket så mye om i kirken generelt.

Astrid er helt sikker på at Ånden er i Gudstjenestelivet, for ellers hadde det ikke vært noen som hadde kommet til kirken. Den hellige ånd er vanskelig å måle synes hun, fordi Gud kan jobbe i det stille og det kan handle om følelser. Astrid opplever at det ikke snakkes så mye om Ånden i Den norske, kanskje fordi det kan ha "tilhørt" pinsevekkene, med deres vekt på nådegaver og spesielt tungetalen. Den norske kirke trenger å synliggjøre treenigheten, og ikke være redd for å forklare den eller ta imot spørsmål, da man også har lett for å omtale Ånden som noe der borte, mener informanten. Hun sier videre at "på stabsmøtene og menighetsrådsmøtene kan det gjøres mer med tanke på bønn. Innledningen kan oppleves ganske tom i forhold til at vi er en kirke. Det kan virke som en hvilken som helst annen arbeidsplass". Så legger hun til at hun tror det er mer åndelighet blant mennesker enn man lett kan tro, og også mer enn de kanskje selv er klar over. På tvers av religioner møtes mennesker rundt lystenning. Et eksempel er kong Olavs død, med blomsterhav og tente lys utenfor Slottet, eller som spontanalter langs veien etter trafikkulykker.

Cecilie tror at Den hellige ånd har en veldig stor plass og påvirkningskraft i alle menighetene, fordi det handler ikke om hvem som er der eller den som har gudstjenesten, men det handler

om Gud. Noen tenker at Ånden kun er til stede i tungetale, andre opplever Åndens tilstedeværelse i orgelmusikk, og Cecilie sier hun opplever det spesielt i menneskemøter.

Diana forteller at hun tror Den hellige ånd har en vesentlig rolle i alle tjenestene i kirken, men hun synes den både har vært og er litt lite omtalt og kommuniseres noe diffust og "stemoderlig". Prekenene har noen spesielle utfordringer. De skal jo favne alle, og det er ofte dåp som det kommer ikke-kirkevante mennesker til. Hun tror luthersk kristendom har blitt opptatt av at troen ikke skal omhandle følelser, fordi dette kan oppleves som et forstyrrende element i tros livet. Diana opplever at de har en veldig musikalsk menighet, med veldig gode sangere, som deltar i menighetssangen. Den hellige ånd skaper det kreative og livgivende som oppleves veldig sterkt i deres musikk. Hun forteller videre at organisten er en veldig dyktig musiker, komponist og en improvisator som veldig ofte lager et postludium som er en oppsummering av gudstjenesten og som så ofte oppleves som inspirert av Den hellige ånd. Det blir en helhet som henger sammen, løfter opp og føles veldig sterkt, sier hun. Informanten mener at diakonien, kirken og livet må handle om det som er levende og i bevegelse, og da kommer man rett inn på Ånden.

Berit er noe usikker om hun skal kalle dette nærværet for Den hellige ånds eller Guds nærvær. Hun opplever i alle fall et nærvær i liturgi, salmesang, dåp og i trosbekjennelsen. For de som ikke går ofte i kirken kan Den hellige ånd oppleves å være vagt til stede, tenker hun. Selv om Den hellige ånd ikke snakkes så mye om, betyr det ikke at den ikke er til stede, påpeker hun. Videre sier hun at det virker som det er litt typisk at Den hellige ånd ikke blir snakket så mye om i prekenene i Den norske kirke. I trosbekjennelsen i gudstjenesten og ellers i menigheten snakkes det mest om Jesu liv, død og oppstandelse. Det leses blant annet: "Jeg tror på Den hellige ånd, en hellig, almen kirke", så "det eneste som sies om Den hellige ånd er at vi tror på Den hellige ånd", sier hun. I meditasjonsgudstjenester, bønnemøter eller åpne kirker kan Den hellige ånd kanskje oppleves mer til stede i de stiller øyeblikkene. Videre er hun usikker på om det er en utfordring at man ikke snakker så mye om Den hellige ånd. Den hellige ånd er vanskelig å forstå og forklare både for troende og ikke-troende, mener hun.

Eva tror ikke Den hellige ånd blir trukket veldig fram utenom trosbekjennelsen. Når hun tenker eksempelvis tenker på at Den hellige ånd kan framstilles som en due, mener hun dette burde bli snakket om mer til konfirmantene.

De fleste informantene (Astrid, Cecilie, Diana, Berit) opplever at Den hellige ånd er til stede i alle tjenestene i kirken. De konkretiserer dette på ulike måter. Den hellige ånds nærvær kan

oppleves i orgelmusikk, postludium, tungetale, salmesang, dåp, menneskemøter, meditasjonsgudstjenester og bønnemøter. Videre tenker Astrid at Den hellige ånd også er til stede utenfor kirkerommet, som eksempelvis ved spontanalter langs veien. Grunnen til at ikke flere nevner Den hellige ånds tilstedeværelse også utenfor kirkerommet, tolker jeg dithen at det er fordi de fleste informantene har et større fokus på Gud som far enn Den hellige ånd i rammen av treenigheten.

Videre opplever hovedvekten av informantene at Den hellige ånd underkommuniseres i gudstjenestelivet, i prekener, og i andre kirkesammenhenger som stabsmøter og menighetsrådsmøter. Men Eva og Berit nevner at Den hellige ånd omtales kun i trosbekjennelsen. Astrid tror at denne formen for underkommunisering kan komme av at Ånden har "tilhørt" pinsevevningene. Den norske kirke trenger å synliggjøre treenigheten. Diana nevner at i luthersk kristendom skal troen ikke omhandle følelser og svermerier, da det kan oppleves som et forstyrrende troselement. Astrid mener at man ikke kan måle Den hellige ånd etter hvor mye eller lite den kommuniseres, da den også kan jobbe i det stille. Berit tenker også som Astrid at Den hellige ånd kan være til stede i de stille øyeblikkene, og Cecilie tenker at Åndens tilstedeværelse kun handler om Gud og er ikke avhengig av mennesker. Disse uttalelsene kan referere til at Ånden virker når og hvor den vil, uansett graden av menneskers fysiske forkynnelse av Den hellige ånd i kirken eller menneskeskapte følelser av Åndens tilstedeværelse.

4.3.2 Informantenes opplevelse av Guds nærværs plass i forkynnelse og gudstjenesteliv

Samtlige informanter opplever Guds nærvær i ulike sammenhenger, som i kirken, menneskemøter og naturen.

Berit synes det er lettere å svare på spørsmål om Guds enn om Den hellige ånds nærvær, fordi Guds navn brukes og forkynnes oftere enn Den hellige ånd i en gudstjeneste. Hun får sjelden tilbakemeldinger fra kirkegjengerne om at de har følt Guds nærvær. Da sier de heller at de synes en bestemt sang var fin å høre, eller at de opplevde at hele gudstjenesten ga dem en spesiell ro. Så tillegger hun at "skal man prøve å tolke den responsen man får av kirkegjengerne, kan man sikkert tolke det dithen at Gud var til stede".

Astrid ble ansatt midt i koronaepidemien og har ikke vært på en vanlig gudstjeneste der ennå, men mener at det hellige er over alt i Guds skaperverk.

Cecilie føler at Gud er absolutt 100% til stede. Videre forklarer hun at "Gud er nærværende i alle mennesker, og Gud er hellig. Derfor blir mennesker og naturen også hellige". Det som gjør at folk i Cecilies menighet kan si at det føltes fint og godt å være på en gudstjeneste, tenker hun omhandler gudsnærværet eller Den hellige ånd.

Hun opplever at sitt arbeid som diakonimedarbeider handler om å møte mennesker der de er, og har veldig mange menneskemøter hvor Gud ikke er i fokus. Videre sier hun at "det trenger ikke nødvendigvis være naturlig å trekke inn Gud, Jesus og Den hellige ånd i sorgsamtaler, ettersom de etterlatte ofte ønsker å snakke om sorgen". Ellers tror Eva at Gud har en stor plass i menigheten, og hun møter det hellige i samtaler med mennesker, hvor hun også har tro på et gudsnærvær utenfor selve gudstjenesten.

Diana sier at med hensyn til eventuelle utfordringer rundt Guds nærvær, har hun stor respekt for at forkynning eller formidling ikke må begrense Gud. Dette kan tolkes dithen at hun ser nødvendigheten av å forkynne gudsnærværets fylde og kraft. Diana fornemmer å møte Gud i sine medmennesker, skapt i Guds bilde, og refererer til en indisk hilsen: "Jeg ser Guds bilde i deg". Hun medgir at "det er mange sånne glimt av det hellige". Når hun får ta del i andres krevende livssituasjoner, når gledestråler tindrer i øyne som har grått, eller i et uforbeholdent møte med et barn, føler hun også å stå på hellig grunn på bakgrunn av den tilliten hun møtes med. Spesielt i disse koronatider får hun mange tilbakemeldinger om forsterkede gudsnærværsopplevelser i selve skaperverket, der mennesker har gått mer på tur i naturen enn ellers. Dette poengterer også Cecilie og Astrid, der Cecilie tenker at Guds nærvær ikke bare er forbeholdt kirkerommet eller gudstjenesten. Astrid tenker at det er mange som har det på den måten at de har en himmel over livet der ute som en "kirke på hver mo".

Alle informantene opplever Guds nærvær, eller det hellige, både inne i kirkerommet og ute i naturen, slik også noen av kirkegjengerne gir uttrykk for til dem. Berit og Cecilie opplever sjelden at kirkegjengerne uttrykker å ha følt Guds nærvær eller Den hellige ånd, men at de synes sangen var fin å høre eller fant en spesiell ro, som de tenker kan tolkes dithen at Gud eller Den hellige ånd var til stede. Når Diana blir møtt av den tillit med å få ta del i andres krevende livssituasjoner, opplever hun også å stå på hellig grunn. Det hellige i gudsnærværet kan oppleves i samtaler med mennesker, selv om Eva har veldig mange menneskemøter hvor Gud ikke snakkes om. Den relativt nyansatte diakonen tenker at alle har en himmel over livet der ute som en "kirke på hver mo", som jeg kan tolke dithen at hun tenker Guds nærvær også har plass i hennes menighet, til tross for den nedstengte koronatiden.

4.3.3 Informantenes egne opplevelser av nådemidlene og deres plass i forkynnelse og gudstjenesteliv

I luthersk kristendomsforståelse er Guds nærvær i stor grad tilknyttet nådemidlene; Ordet, dåpen og nattverden (3.2.4). Hvilket samsvar er det så mellom informantenes opplevelse av Guds nærvær i gudstjeneste og kirke, og deres forståelse av nådemidlene?

Astrid og Berit er noe usikre på betydningen av selve ordet nådemiddel, men når det kommer til dåp og nattverd har samtlige informanter opplevelser og tanker omkring deres plass i menigheten.

Astrid er usikker på hva nådemiddel er, men hun tror det har å gjøre med dåp og nattverd. Hun medgir at ordet høres gammeldags ut, og det brukes heller ikke i hennes menighet. Videre tenker hun at treenigheten blir som en trekant rundt dåpsvannet, der Åndens og Guds nærvær i dåpen blir ett. Nattverden er som treenighetens kjærlighetsmåltid med oss. "Det er på en måte magisk det som skjer, ved at man kan se symbolene, men ikke det usynlige som er uforklarlig", sier hun.

Berit tenker at nådemidler er et annet ord for nådegaver, og føler at hun ikke har så mange tanker rundt ordet nådemidler. Hun tror selv det kan ha noe å gjøre med at hun "ikke er vokst opp inne i kirkerommet og selve ordet høres veldig prestete ut". Mens Berit opplever dåpen som en rørende og høytidelig inkludering av det døpte barnet i menigheten, er hun usikker på om det er Gud eller Den hellige ånd som virke. Cecilie opplever veldig sterkt i dåpen at Guds nærvær er konkret til stede, både ved handlingen med vannet og i ordene. Hun får ofte hjelpe til med å dele ut brød og vin i nattverden. Hun opplever tilsigelsesordene "Kristi kropp gitt for deg" veldig sterkt. Det å møtes slik, og ha noe å gi, forsterker opplevelsen av Den hellige ånds nærvær.

Diana sier at nådemidlene er våre sakramenter, og er glad for, og ser viktigheten av, å ha fått noen konkrete ting for å hjelpe hver enkelt til å få mer føling med det abstrakte. Hun har også flere ganger fått formidlet nattverd til syke mennesker for eksempel på sykehjem, og opplever sterkt at det er kraft i nattverdhandlingen der både syke og deprimerte får et løft etter å ha mottatt nattverden. For henne har Den hellige ånd blitt den levende Gud som inspirerer, skaper kraft og er til stede i ord og sakramenter. Det er godt av og til å kunne fornemme Åndens sakramentale nærvær i dåp og nattverd litt ekstra, sier hun, men legger til at Gud ikke bare er

til stede i gudstjenesten, men i gudstjenesten blir Gud mye mer tydeliggjort. Det er altså "ting" som gjør at Gud blir synliggjort på en tydeligere måte, mener hun.

Om nattverden, sier Berit, at det er å møte Gud, selv om det i Bibelen står at der møter man Den hellige ånd. "Jeg tenker veldig sjelden på Den hellige ånd, fordi jeg har et litt lavkirkelig forhold til akkurat dette da, men jeg ser jo høytideligheten og symbolikken i det". I motsetning til Cecilie og Diana, opplever Berit det vanskeligere å fokusere på det som egentlig skjer med symboler, handling og ord under nattverden, da hun ofte selv hjelper til. Hun tenker at som "kun" ren deltaker så peiler man seg litt mer inn på Gud akkurat under nattverden. I undervisningssammenheng med konfirmandene om nådemidlene, blir Cecilie på en god måte "tvunget" til å tenke på slike ting på en annen måte enn man gjør i det daglige. Hun opplever nådemidlene, dåpen og nattverden, veldig sterkt. Gud gjør dette "noe" med nådemidlene for å gi mennesket en sterkere kontakt med seg. De er hjelpemidler til å knytte og holde kontakten og gjøre oss mer bevisst på gudsnærværet, tror hun.

Eva synes at symbolene i dåp og nattverd virker veldig fint. De er spennende, og formidler en historisk tradisjon. Men hun sier også at: "jeg vet at vi vet alt for lite om symbolikken". Videre forteller Cecilie at det er mange forskjellige typer liturgier for nattverden, der én lyder: "[...] og vi har rasta på vei til himmelen [...]". Dette gir henne en bevissthet om at dette er en nødvendighet for henne og samværet med Gud. "Vi må spise mat, og nattverden er en nødvendighet for meg, og Gud er i det - og det er en nødvendighet i livet da". Diana synes også at "det står så fint i nattverdliturgien at man får både syndenes forlatelse og mat på veien ved å ta imot Jesu legeme og blod".

I tillegg til at Astrid og Berit er usikre på nådemidlenes betydning, synes Astrid at nådemiddelordet også høres gammeldags ut. Menigheten bruker heller ikke dette ordet. Alle informantene synes de symbolske handlingene under dåp og nattverd er positive. Astrid opplever det som magisk, Berit som høytidelig og gudsnært, Cecilie som sterkt, Diana som synlig- og tydeliggjørende, og Eva som en spennende historisk tradisjon. Når det gjelder symbolenes ulike betydning, uttrykker både Astrid og Cecilie seg tydelig i hva som skjer i selve symbolbruken. Astrid uttrykker at hun tydelig opplever treenighetens kommunikasjonsfelt. Cecilie opplever veldig sterkt både Guds nærvær under dåpen, og Den hellige ånds nærvær ved tilsigelsesordene under nattverden. Diana opplever nattverdliturgien som sterkest ved at man får syndenes forlatelse. Både Cecilie og Diana tenker at nådemidlenes funksjon er som

hjelpemidler for økt bevissthet om gudsnærværet. Eva er usikker på betydningens symbolbruk, og for Berit oppleves det høytidelig.

Det ser ikke ut til at noen har spesielle tanker om Ordet som nådemiddel.

4.3.4 Informantenes opplevelse av nådegavenes plass i forkynnelse og gudstjenesteliv

Både Berit, Eva, Cecilie og Diana synes det generelt snakkes for lite om nådegaver i kirken.

Berit er usikker på nådegavenes plass i gudstjenestelivet nettopp på grunn av denne underkommuniseringen om hva nådegaver er og hvordan nådegaver brukes. Samtidig bør man påse i hvilken sammenheng man bruker ordet nådegave, da det kanskje ikke faller seg så naturlig for alle i en preken. Eva tror at ordet nådegaver nesten kan skremme en 14-åring, da vedkommende kan tenke "skal jeg være utstyrt med noe [...]?". Eva tenker at kirken bør fokusere på bruk av ressurser, og gi gode tilbakemeldinger til den som gjør noe.

Cecilie syns at man skulle snakke mer om Den hellige ånd i de andre kirkeårstidene også - utover pinsetiden. Ordet nådegaver bør framsnakkes, og man bør få fram at nådegaver er noe man er god på, mener hun. Kirken kan bli bedre til å bidra med bevisstgjøring om spesielt de frivilliges nådegaver, tror hun. Cecilie tror kirken er mest opptatt av hva de ulike menneskene passer til, og ikke har så mye fokus på hva de selv har lyst til. Noe som kan skape negative følelser. Om dette sier hun:

Det er hvordan vi snakker med mennesker om hva de har lyst til å gjøre, hvordan vi engasjerer frivillige, og hvordan vi bidrar til å styrke menneskers kunnskap og løfter fram det som igjen kan gi gode rammer for gudsopplevelser.

Diana opplever at ordet nådegaver ikke er så mye framme i Den norske kirke, og må komme mer på banen for at vi kan oppmuntre hverandre til å se hverandres nådegaver. Gjennom blant annet Alfa-arbeidet sto nådegavetema mer sentralt enn i mange andre sammenhenger hun har vært i. Det som utfordrer Diana en del er at noen ganger blir strukturer og former, stillinger og stillingsbeskrivelser, kanskje begrenset litt til begrensende for hvem som får lov til å slippe til og hva de får lov til å slippe til med.

Berit mener at det er viktig å løfte sin neste ved å oppmuntre til å se den en er god på, og bevisstgjøre og snakke positivt om det en bidrar med. Det er diakonalt positivt å spille hverandre gode. Hun poengterer:

Særlig i arbeidet med frivillige er det viktig å se noen som ønsker et fellesskap, og ikke bare invitere til en kaffekopp, men også være sammen om å lage den. Kanskje en av nådegavene kan være det å fange opp mennesker i sorg, sånn som en kollega som ramler over folk som trenger en prat.

Astrid svarer at ut fra hennes foreløpige korte ansettelse, og koronautbruddet, har hun ikke noe svar på nådegavenes plass i gudstjenestelivet der.

I tillegg til at de fleste informantene synes det snakkes for lite om nådegaver i kirken, så synes de også at kirken bør bli bedre til å oppmuntre, engasjere, bevisstgjøre og framsnakke hverandres positive sider, fordi det er viktig å spille hverandre gode ved å løfte sin neste, og slik finne ut av hva eksempelvis frivillige har lyst til å bidra med i kirkesammenheng. Både Eva og Berit reagerer på selve bruken av nådegaveordet, og de synes at det ikke bør brukes i alle mulige sammenhenger. Eva mener at det kan skremme yngre mennesker, og Berit mener at begrepet er mest kjent blant de faste kirkegjengerne. Diana sier det viktig å vise til hverandres nådegaver. Det er måten man bidrar til å styrke vår neste på "som igjen kan gi gode rammer for gudsopplevelser", tror Cecilie. Berit sier avslutningsvis at hun savner undervisning både i hva nådegaver er og i selve nådegavebruken.

4.4 Informantenes tilrettelegging for menigheten

I dette avsnitt framlegges informantenes tilrettelegging for andres opplevelse av Den hellige ånd, Guds nærvær og søken etter deres nådegaver.

4.4.1 Å tilrettelegge for andres opplevelse av Åndens- og Guds nærvær

Samtlige informanter ønsker å tilrettelegge for andres åndelighet ved å møte dem på det stedet de befinner seg i livet, der flere informanter også opplever at dette skaper noen utfordringer.

Astrid forteller at hun tilrettelegger for den enkeltes åndelighet i alle tjenestene som diakon. Den norske kirke trenger å synliggjøre treenigheten, og ikke være redd for å forklare den med ord eller ta imot spørsmål da man har lett for å omtale Den hellige ånd som noe fremmed. "Vi må bruke et språk som mennesket forstår i både salmer og i alle liturgiske kirketjenester", mener Astrid. Hun tror at Den hellige ånd kan bidra med forvandling i menneskers liv og sier videre:

På stabsmøtene og menighetsrådsmøtene kan det gjøres mer med tanke på bønn, der innledningen kan oppleves ganske tom i forhold til at vi er en kirke, vi burde bruke søndagens bibeltekst, en salme, eller i hvert fall en bønn, der det kan virke som en hvilken som helst annen arbeidsplass.

Astrid reflekterer over at hun noen ganger bruker stemmen sin for lite som diakon. Hun kan fortelle at det handler om å gå dit man blir kalt, og å være der man blir satt til en oppgave, som for eksempel hjemmebesøk, å be sammen, lystenning, sang eller ønskesalmer, og å åpne kirkedørene ved å gjøre seg tilgjengelig og invitere til fellesskap. Visitasen i september var med på å åpne opp en del dører. For eksempel inn til ungdomsskolen. Diakonen syns videre at de bør involvere seg ytterligere med konfirmantene og skolene, for å vise at kirken kan være en ressurs for dem. Skolen er ofte skeptiske til diakoner og alt som har med kristendom å gjøre. Hun påpeker at bare kirken holder seg unna skoleevangelisering, og satser på verdiforankring, medmenneskelighet og livsnøytralitet, bør dette samarbeidet lykkes. Ved spørsmål om konfirmantene og andre målgrupper gis muligheter til selv å kunne påvirke sitt møte med kirken ved at diakonen, spør den enkelte: "Hva vil du jeg skal gjøre for deg?". Hun sier at de må begynne å tenke mer i slike baner. Videre legger hun til at det handler om å involvere seg, men ikke invadere andre mennesker. Man kan for eksempel bruke kirkegården som møteplass, ettersom den jo eies av alle.

Gud og Den hellige ånd er med på å gjøre livene våre rike, og hun håper at måten hun er og virker på i det arbeidet hun gjør, både har med seg Gud, og da også Den hellige ånd, sier Berit. Videre mener hun at det å tilrettelegge for tro er veldig diakonalt, som eksempelvis å tilrettelegge med teleslynge for mennesker med nedsatt hørsel, og å bringe til og fra kirken de mennesker som ikke klarer å komme seg dit selv. Det gjelder også å sørge for at kirkens forkynning blir fremlagt slik at både barn og psykisk utviklingshemmede får tilpasset undervisning. Ved at diakoner tilrettelegger for gudstro, tilrettelegges det også for Guds nærvær, noe hun opplever som utfordrende og vanskelig av og til, med tanke på å finne de rette ordene. For at kirken skal bli et møtested mellom Gud og den enkelte, må diakonen sette av tid

for Gud. Dette kan skje ved å gå på gudstjenester, personlig bibellesning og kirkekonserter, "for da ønsker man på en måte et møte med Gud på sine egne premisser", tenker informanten.

Cecilie opplever at Den hellige ånd virker i møte med andre mennesker, som når hun arbeider med mennesker som har ekstra utfordringer og føler at gudstjenesten fungerer veldig bra for alle involverte. Da kan hun få tilbakemelding av en mor om at "undrenes tid er ikke forbi", og hun tenker at "å ja, jeg tror på Den hellige ånd, for her har Den hellige ånd en finger med i spillet". Ved å planlegge og gjennomføre en gudstjeneste, er dette også med på å forsterke gudsnærværet, føler hun. Det å skape gode rom klarer man bare ved hjelp av gudsnærværet og Den hellige ånd, legger hun til. For at kirken skal bli et slikt møtested må det ikke nødvendigvis skje via forkynnelsen, men at det tilrettelegges for at det er godt å komme inn, at man blir sett og tatt imot. Å bli møtt med en menneskelig varme og blir gitt gode opplevelser der alle blir tatt på alvor. Slik tenker informanten at åndeligheten kan tydeliggjøres ved at den også prates om, og hun tror at Den hellige ånd kan være like mye til stede selv om den ikke alltid føles konkret. Informanten tillegger, som tidligere sagt, at hun er en symbolfokusert diakon som gjerne bruker en bok skrevet av Vidar Kristensen som omhandler Den hellige ånd når hun holder andakt om dette emnet. Hun legger til at det er viktig å få fram for dem som skulle lure på hvorfor de eventuelt mangler opplevelsen av Den hellige ånd, at det ikke trenger å brenne ildtunger på deres hoder, eller at de må tale i tunger, for at Den hellige ånd skal være til stede. Slik kan Den hellige ånd bidra til å gi ro og styrke trodsdimensjonen, mener diakonen. Hun legger til at "jeg gir mennesker rom for stillhet, hvis det er det noen trenger, eller at noen opplever Guds nærvær ved lystenning". "Det handler om å gjøre slike typer symbolhandlinger for å styrke gudsnærværet", mener informanten. Hun tror ikke at diakonens oppdrag er å tilrettelegge for den enkeltes opplevelse av Den hellige ånd og sier:

På mine 25 år som diakon kan jeg telle på en hånd de ganger jeg har pratet med noen om Den hellige ånd for eksempel i sjelesorgsamtaler. Det handler også om at man har en respekt for det man gjør, og for dem som kommer til kirken, og at det er med på å vise helligheten.

Det er mange som savner nattverden i disse Koronatidene med tanke på fellesskapsfølelsen i gudsnærværet, avslutter hun.

Diana tenker at kirken er et møtested mellom Den hellige ånd og den enkelte, der man eksempelvis har sakramenter, musikk, forkynnelse, salmesang og lystenning. Men hun

uttrykker også at vi trenger å sette mer ord på det. Videre forteller hun at de vanligvis har bibeltimer, der det samles 20 til 30 personer sammen med presten som skal ha den kommende gudstjenesten. Der går det gjennom tekstene som skal leses, så drøftes de, og dette er absolutt et sted for modning, sier hun. I tillegg til dette er det behov for å skapes en enda større grad av bevisstgjøring om hva som faktisk skjer. Man trenger mer tematisert undervisning for å bli mer beriket. Hun sier at de samtale hun har med menighetsfolket oftest ikke er åndelige, men "opplever at samtale tilfører ting som løfter samtalen opp til en høyere dimensjon".

Som diakonimedarbeider ønsker Eva å knytte teologien inn i arbeidet hun gjør, men hun mener forkynnelse ikke er hennes rolle. Dersom kirkerommet skal bli et møtested, så tenker hun at man må legge opp til at det skal bli mer attraktivt å komme, og samtidig må kirken gjøre seg mer synlige og ufarliggjøre det å bruke kirkerommet. Hun sier:

Det er fortsatt litt sånn hellig [...] hvis jeg kan si det [...] og når det er åpen kirke og folk kommer til vår menighet så begynner de å hviske i det de trår over terskelen, og da skal man liksom oppføre seg på en litt sånn andektig måte.

Eva tror at for mannen i gata så kan nok dette virke litt skremmende. Hun har tro på å følge samfunnsutviklingen og modernisering. Å bli sett og tatt på alvor gir menneskelig verdi og gode opplevelser.

Nesten alle informantene poengterer at Den norske kirke trenger å synliggjøre treenigheten, og må bruke et språk som mennesket forstår i alle sammenhenger. Kirkens forkynning skal bli fremlagt slik at alle mennesker, i ulike aldre og med ulike utfordringer, får tilpasset undervisning. Diana sier at de samtale hun har med menighetsfolket oftest ikke er åndelige i utgangspunktet, men de har bibeltimer der de går igjennom neste søndags bibeltekst, og at dette gir modning. Men det er behov for mer tematisert undervisning for å bli ytterligere beriket. Cecilie opplever også at det er sjelden noen prater om Den hellige ånd. Verken Cecilie, Berit eller Eva tror at diakonens oppdrag nødvendigvis er å forkynne, men teologien knyttes likevel inn i det arbeidet de gjør. Min tolkning er at informantene generelt synes kirken, og primært prestene, bør ta mer ansvar for forkynnelsen, slik at diakoner og diakonimedarbeidere i hovedsak kan ta seg av selve handlingene, eventuelt om nødvendig med ord. Det må nevnes at både Astrid og Cecilie er de av informantene som underviser noe om Den hellige ånd til konfirmanter.

4.4.2 Å tilrettelegge for andres søken etter sine nådegaver

De fleste informantene (Astrid, Diana, Cecilie og Berit) mener at det å hjelpe andre med å bli bevisst deres nådegaver handler om å bli kjent med seg selv.

Astrid forteller at det handler om å ha tro på at nådegaver er gitt. Det er viktig å gi og få positive tilbakemeldinger, ved for eksempel å verdsette de konfirmantene hun arbeider med, sier hun. Ved å prøve å dele opp konfirmantgruppene i mindre grupper, kan man eksempelvis se dem bedre. Hun forteller om en gang de sto utenfor kirken og sang "Måne og sol" av full hals. Dette var en sterk opplevelse, der hun kunne se at enkelte fikk troa på seg selv, og at dette var en fin opplevelse for dem også. Det handler om å ha vilje til å lære noe nytt, mener hun.

Det er så mange oppgaver i menigheten som blir delt ut på litt feil grunnlag, slik at enkelte ikke føler seg komfortable, sier Diana. Det er viktig å gi bekreftelse og anerkjennelse, mener hun. Videre husker hun at på en tidligere arbeidsplass var menighetsrådets medlemmer kirkeverter, der noen av dem var svært ubekvemme med oppgaven. Hun følte seg ikke det minste velkommen, da hun følte det som om noen av dem så på det som en uønsket vaktmesterjobb. På en annen arbeidsplass var det en dame som hadde tatt dette som sin oppgave, og hun var helt suveren der hun sto ved døra og ønsket velkommen. Slike oppgaver kan man tenke at alle kan klare, men det er ikke tilfelle, mener informanten, og legger til at dette er en kjempeviktig oppgave. Dialog og samtale er viktig, og noen steder har man årlige medarbeidersamtale med de frivillige om hva de ønsker å gjøre. Forkynnelsen må absolutt være der, men må følges opp med samtaler i fellesskapet. Hun tror at nådegaver er mer synlig i litt tettere fellesskap enn det Den norske kirke veldig ofte er, men tror ikke de er fraværende her heller. "Jeg tror at det å bli kjent med sine nådegaver har mye med bevisstgjøring, og at man våger å bruke dem", mener hun. Nådegaver er der for å bygge opp menigheten, og de løfter som handler om fellesskapet, og det ansvaret vi har for hverandre, kan bidra til å bringe mennesker til Jesus, og da blir man også selv oppbygd, mener hun. Diana sier at det er viktig å bli kjent med sine nådegaver, våge å bruke dem, og at det er viktig at man fyller menighetsoppgavene i riktig rekkefølge.

Cecilie sier at i hvilken grad vi styrker de frivilliges kunnskap og løfter dem fram, avhenger av hvordan vi snakker med dem om hva de har lyst til å gjøre. Det er viktig å bli bevisst sine styrker, få lov til å blomstre litt og føle at man er en person som kan brukes i fellesskapet. Hun poengterer at man ikke må tale i tunger for å oppleve Den hellige ånds tilstedeværelse. Som

diakon mener hun at man bør bli mer bevisst på å bruke nådegavene utenfor kirken, for gudstjenesten fortsetter jo utenfor kirkerommet i "gudstjenesten etter gudstjenesten".

Berit mener at alle har litt talent, og er gode på noe, selv om de ikke er veldig god på noe og forteller: "Det å få lov til å bidra med noe man er god på, har med mestrings- og bidragsfølelse å gjøre. Dette tror jeg er positivt for alle mennesker. Det gjelder ikke bare nådegaver, men gaver generelt, også utenfor kirken".

Når Berit bruker sine frivillige, prøver hun å se potensialet i de hun møter. Men det å samtidig skulle møte den enkeltes søken etter sine nådegaver opplever hun som svevende. Dersom noen kommer til henne i samtale for å snakke om nådegaver, handler det om å bekrefte, løfte fram og snakke om at det er noe den enkelte har lyst til å gjøre, mener informanten. Berit tror det hadde vært fint om presten hadde undervist mer om hva nådegaver er og nådegavebruken, men samtidig påsett i hvilken sammenheng man bruker ordet, da det kanskje ikke faller seg så naturlig for alle. Nådegaver er et "innaforord for kirkegjengere som er ofte i kirken", mener Berit.

Videre sier Eva at hvis man som en troende opplever ikke å ha nådegaver, og samtidig ikke ha så stor tro på seg selv, kan man føle seg mislykket som menneske. Hun er usikker på kirkens bidrag til den enkeltes nådegavebevisstgjøring, og synes at det bør fokuseres på hvilke ressurser du kan bidra med, og hva du har av overskudd som du kan gi litt av til andre. Videre tror hun at nådegaver kan bidra til å skape gode fellesskap hvis man er god på relasjonsbygging, og at det er veldig fint for mennesker som trenger noe å tilhøre. Eva mener at man først må snakke med andre om man går og lur på sine nådegaver, fordi man er avhengig av å få tilbakemeldinger og anerkjennelse på dette området. Videre tenker hun at de kunne ha gjort det mer attraktivt for konfirmantene og beholde dem i etterkant, ved også å rekruttere noen ungdomsledere, som igjen kunne klare å rekruttere noen flere unge. "Det er viktig med en stabil stab, og å våge å satse på yngre frivillige medarbeidere, fordi det er der man må jobbe framover", poengterer hun.

Alle informantene har like oppfatninger om at det er viktig å ha tro på seg selv. Måter dette kan skje på kan være at de påpeker, anerkjenner, bevisstgjør, bekrefter og løfter fram det som andre er gode på. Det er viktig å bli kjent med sine nådegaver, sine styrker, oppdage hverandres nådegaver, tørre å bruke dem, verdsette mangfoldet og bekrefte at det er lov til å være seg selv. Dette kan bidra til ny lærdom. Alle må oppmuntres med at de kan brukes i fellesskapet, der alle

har litt talent og er gode på noe. Dette bidrar til mestrings- og bidragsfølelse, for man må ikke tale i tunger for å oppleve Den hellige ånds tilstedeværelse. Både Berit og Eva savner undervisning i hva nådegaver er, og om hvordan nådegaver kan brukes. Dette bør omhandle hva man har av ressurser. Verken Berit eller Eva trives med ordet nådegave, da det kan oppleves både fremmedgjørende for ikke-kirkevante folk og skremmende for ungdom. Eva ser også viktigheten av å rekruttere og utruste ungdom til konfirmasjonsarbeidets videre vekst.

4.5 Den hellige ånds betydning for diakontjenesten

Til slutt framlegger jeg informantenes opplevelse av hvordan diakoniutdanningen utrufter til tjenesten. Jeg spør også hvordan vigslingsløftet samsvarer med forståelsen av Åndens ledelse og tjenesteutrustningen, og hvordan forståelse av Åndens ledelse og utrustning til tjeneste kommer fram i "Plan for diakoni".

4.5.1 Informantenes opplevelse av diakoniutdanningens tjenesteutrustning

Informantene gir ulike svar på diakoniutdanningens fokus på undervisning om utrustning, avhengig av hvor de befinner seg i utdanningsforløpet.

Astrid synes skolen skulle vært mer bevisstgjørende angående hver enkeltes utrustning og generell nådegavebruk. Hun synes det var fint å trene på å holde andakt i kapellet på Diakonhjemmet, øve seg på å stå foran en forsamling, og praksisukene. Det ble også gitt rom for samtaler med alt fra skolediakon, veileder og lærere, som var "mottakelige for å gi tid til å snakke med deg", husker hun. Diana utdannet seg i to omganger, og nå på master trengte hun kun å fylle på med enkelte fag som hun manglet fra første gang, den gang utdanningen var ettårig. Nådegaveundervisningen generelt var ganske fraværende på både master diakoni i 2010 og hennes ettårig diakonutdanning i 1989, som hun kan huske. Når det gjelder Cecilie er det 30 år siden hun gikk på diakonstudiet, og hun husker ikke så mye fra undervisningen omkring tjenesteutrustning. Det er viktig med en type menneskerelasjon-grunnutdanning, fordi man kun har to måneder praksis på diakonstudiet, medgir hun.

Berit og Eva synes det er for tidlig å si noe om undervisningen om utrustning, da det ikke er så lenge siden de begynte på masterutdanningen sin. Videre mener Berit at det har noe å si om

man har tatt diakonutdannelsen eller ikke, men at man må ta master i faget syns hun er et både og. Hun liker at den tas et skritt opp for å tydeliggjøre viktigheten og posisjonere faget sterkere, i motsetning til tidligere da det var ettårig. Det at hun må lære om Gadamer i hermeneutikken, synes hun er noe unødvendig, men legger til viktigheten å lære om fortolkning. Videre tenker hun at det å kunne de hellige skrifter gir mer trygghet i arbeidet og en stødigere grunnmur uansett vigsling eller ei, og medgir at selve diakoniutdanningen er viktig. Eva tror at det å bli kjent med sine nådegaver handler om å snakke sammen om dem i smågrupper og slik evne å reflektere over dem, men hun har ikke hatt noen undervisning om det så langt.

Altså er det en av informantene som ikke husker hvordan dette foregikk fordi det er for lenge siden vedkommende gikk på skolen, mens to andre ikke har gått på skolen så lenge slik at det er det vanskelig å si noe om akkurat utrustningsundervisningen ennå. Astrid og Diana uttrykker at denne undervisningen fortjener å få større plass, da den opplevdes som ganske fraværende.

4.5.2 Informantenes forståelse av Åndens ledelse i tjenesteutrustning med vigslingsløfte

Det er ulike opplevelser blant informantene omkring Åndens ledelse i tjenesteutrustningen med selve vigslingsløftet. Dette kan se ut til å være noe påvirket av om de er diakoner og vigslet, eller fortsatt er diakonimedarbeidere, som følgelig ikke er vigslet ennå.

Misjonsbefalingen er kirkens felles oppdrag som gjelder alle døpte i luthersk tradisjon. Ånden utruker til tjeneste, der tjenesteutrustningen omhandler faglighet, kunnskap, erfaring og vilje, sier Astrid. Vigslingen omhandler nådegavene man får i kallets tjeneste, og tjenesteutrustning gir en myndighet til å utføre de kirkelige tjenestene. Dette omfatter en myndighet til å kunne si fra om urett, noe vi kanskje gjør i alt for liten grad, sier Astrid. Det handler om alt fra maktspråk til en myndighetsposisjon som diakon, der den kanskje ikke alltid er like godt mottatt blant ordinerte tjenesteutøvere der "jeg er prest og du er bare diakon". Videre mener hun at vigslingen er nødvendig for å kunne utføre tjenesteoppdraget i sin helhet, og refererer til 1 Kor. 12 og Apg 6. Alba og stola handler om identitet, og at det faktisk blir bekreftet at nå kan man utføre de tjenester som står i tjenesteforordningen for diakoner i samsvar med de andre tjenestene som er beskrevet i Apg. 6 og deres myndighet. "Med myndighet må du også gi deg selv verdighet og identitet i form av fagområde og diakonal kunnskap", sier hun. Vigslingen gjør at man får ta del i sakramentforvaltning og andre kirkelige handlinger, som eksempelvis soknebud og gravferd. Informanten mener også at den åpner dører og utvider landskapet, ved at Gud

bekrefter at menigheten er dine hjelpere på en tillitsgivende måte. For henne er det å være diakon en del av hennes identitet.

Cecilie mener at hennes bakgrunn og utdanning, med både grunnutdanning og diakonutdanning, utgjør hennes tjenesteutrustning, der det er viktig både å ha den fagmessige og åndelige dimensjonen. Vigslingen er en veldig god måte å gå inn i tjenesten på, der det både skapes tjenestetrygghet og gir utfordring:

Det er ikke bare å knele ned og bli bedt for, og så er det liksom greit. Man må være aktiv i den vigslinga også, fordi man sier ja til noen ting - som jeg tenker er store ord - i det man går inn i en livslang diakonivigsling med forbønnshandlingen, som jeg har vært sikker på siden før jeg begynte på grunnutdanninga.

Videre synes Cecilie det er fint å bli vigslet til tjeneste. Dette gir styrking av gudsrelasjonen inn i kirkestillingen som diakon, da dette er noe annet enn "bare" å jobbe i helsetjenesten, og er en bevisstgjøring der man sier ja til å gå inn i en tjeneste som varer resten av livet, sier hun. "Vigslingen har noe med Den hellige ånd å gjøre, fordi man har gudsdimensjonen i treenigheten", avslutter hun.

Diana sier at det var viktig for henne å bli vigslet, og det er godt å tenke tilbake på fordi det gir frimodighet, selvtillit og en trygghet i forhold til at hun har blitt kalt og utsendt. Hun ber mange ganger om dagen: "Gud tenk på den eller husk på den eller nå må du gi meg kraft og visdom til det jeg skal gjøre nå". Dette er en dialog gjennom dagen. Hun tror det er greit at det ligger en samvittighetsgreie der, da hun har avgitt et løfte om å komme dypere inn i De hellige skrifter. Videre meddeler hun:

Det står ikke akkurat hvordan man skal gjøre det, og så får vi en sånn daglig mail fra bispekontoret med dagens ord og portbønn, så noen ganger så følger jeg med litt på den, men skulle hatt mer systematisert bibellesning, og det har jeg fortalt biskopen. Jeg opplever i hvert fall at når jeg skal ha en andakt, og skal forberede og fordype meg til det, for å ha noe å gi videre [...] og når jeg gir noe videre, så får jeg også noe selv. Så for meg er det viktig å ha noen formidlingsoppgaver jevnlig.

Under diakonivigslingen følte Diana at det var store ord og at hun ble mindre seg selv da biskop, prest og representant fra menigheten gitt gjennom "påkallelse av Den hellige ånd", "formaning og løfteavleggelse" og "håndspåleggelse og bønn" (3.5). Videre sier hun:

Jeg kan ikke si at jeg gjorde en bedre jobb som diakon etter at jeg ble vigslet, men det er likevel en tydelig symbolhandling som gir trygghet. Det har noe med Ånden å gjøre, for det er Den hellige ånd som man ber om å utruste.

For Evas del handler det om å være en "ekte" profesjonsutøver, og å bli tryggere på det faglige og det teologiske, og slik sette det sammen med den symbolikk som det er å få bruke skjorte og stola med vigslingen. Videre tenker hun at man ikke tjener rett dersom man utøver makt, uansett om man står ikledd eller ikke ikledd. Ordet makt har liksom blitt en sånn styggedom, men selve vigslingen forteller at nå er diakonen fullverdig til å kunne gjøre den tjenesten. Videre mener hun at uansett vigsling eller ei, handler det om å være et allright menneske, være ærlig og kjærlighetsfull. For henne er det på en måte en forpliktelse hun har også inngått med meg selv som menneske til akkurat det, og slik sett er det egentlig ikke så skummelt, sier hun.

Berit tenker på vigslingen som en rituell, formell, fin og høytidelig tradisjon, men ikke at dette har så mye med Gud å gjøre. Hun er usikker på om man blir en bedre diakon av selve vigslingen. Hun tenker at følelsene våre kanskje blir mest påvirket av å få stola og ellers all "oppmerksomheten" i kirken denne dagen. Berit synes det er fint med diakondrakten. Som ansatt i Den norske kirke gir den troverdighet, samtidig som veldig få av dem på gata ser forskjell på en prestesnipp eller en diakonsnipp. Det kan også skape avstand, men som diakonimedarbeider kunne hun noen ganger ha ønsket å bare synliggjøre hvem hun er og hva hun står for, uten at hun nødvendigvis trenger å si noen ting om det. Hun utdyper dette ved å påpeke:

Dette kunne gjelde særlig i offisielle møter med andre instanser, møter i kommunene eller når hun står i et handlesenter for å dele ut lys til Allehelgenssøndag. Andre ganger bør den ikke brukes, som ved enkelte samtaler der det fort kan bli litt sånn ovenfra og ned.

Hun forstår at Ånden og vigsling har med hverandre å gjøre, men er ikke sikker på hvordan.

Alle de vigslede diakonene har en oppfatning av at selve vigslingen har hatt stor betydning for dem, både under selve seremonien og i ettertid, ved at Ånden utrufter til tjeneste som omhandler faglighet, kunnskap, erfaring og vilje, der myndigheten og makten må brukes viselig. Vigslingen utfordrer og skaper tjenestetrygghet, styrker gudsrelasjonen i diakonstillingen i kirken, og bevisstgjør der man går inn i en livslang tjeneste. Med tanke på vigslingshandlingen der Den hellige ånd ble bedt til om å utruste, opplevde og opplever fortsatt Diana en trygghet i

forhold til det hun har blitt kalt og utsendt til. Hun forteller også at hun tar på alvor at hun lovte å fordype seg i kristen tro.

Diakonimedarbeiderne, som naturlig nok ikke er vigslet ennå, ser ikke for seg hvordan Den hellige ånd kan bidra i vigslingshandlingen, og vektlegger mer den faglige og teologiske tyngden de får av å ta mastergraden i diakoni. De poengterer også viktigheten av ikke å utøve makt i deres nye posisjon med diakondrakt, men bruke myndigheten på en viselig måte. Ingen av dem tror de blir et bedre menneske av selve vigslingen.

4.5.3 Informantenes forståelse av Åndens- og tjenesteutrustningens fokus i "Plan for diakoni"

Jeg viser tilbake til "Plan for diakoni i Den norske kirke" (3.7), der det er redegjort for bruk av andre ord for nådegaver, som personlige ressurser og egenskaper. Informantene har til dels like opplevelser av selve nådegaveordbruken. Under "Informantenes forståelse av egne nådegaver til tjenesteutrustning" (4.2.2), kommer de kort inn på sine tanker omkring ordet nådegave, som eksempelvis gammeldags, ikke konkret, skrytete, vanskelig og fremmed.

Både Astrid, Berit, Cecilie og Eva synes det er helt greit at selve nådegaveordet ikke brukes. Der Cecilie synes at gudgitt er et mer dekkende ord, synes Berit at diakoniplanens valg av ulike ord for, som eksempelvis evner og egenskaper, er et bedre dekkende ord. Cecilie er usikker på om diakoniplanen bør bli brukt til å forklare slike ord. Eva tenker at dersom selve ordet nådegaver hadde blitt omtalt i diakoniplanen, så hadde kanskje noen lurt på hva som var galt med en selv dersom en ikke var klar over sine nådegaver. Diana synes at ordet nådegave bør brukes som det er, og komme inn under frivillighet der det hadde vært mest naturlig.

Av dette framkommer det at de fleste informantene mener at selve ordet nådegave ikke bør benyttes, men at det heller bør brukes andre ord slik som det allerede er blitt gjort i diakoniplanen. Min tolkning av at de ikke hadde mer å tilføre under dette punktet, er fordi de muligens ikke var mer kjent med innholdet i diakoniplanen. De kunne heller ikke uttale seg om Den hellige ånd i diakoniplanen, som jeg også tolker at henger sammen med deres manglende kjennskap til selve innholdet i planen.

Nå har jeg gått igjennom hva informantene svarer ut fra deres kirkelige og kristne bakgrunn. Videre har jeg beskrevet deres egne opplevelser angående Åndens- og Guds nærvær, og Åndens plass i forkynnelse og gudstjenesteliv gjennom nådemidler og nådegaver. Deretter har jeg tatt

for meg informantenes opplevelse av diakoniutdanningens utrustning til tjeneste, Åndens ledelse og betydningen av vigslingsløfte. Dessuten har jeg undersøkt informantenes forståelse av hvilken vekt "Plan for diakoni" legger på Åndens ledelse og utrustning til tjeneste. I neste kapittel tar jeg for meg en tolkning og drøfting av undersøkelsesfunnene.

5 Tolkning og drøfting av undersøkelsens funn

I dette kapittelet vil jeg se informantsvarene i et noe større bilde, ved å tolke og drøfte funnene mine opp mot problemstillingen, samt annet teoretisk bakgrunnsstoff.

Jeg skal ikke korrigere eller bedømme informantenes erfaringer ut fra akademisk teologi som en "fasit", men ønsker å berike, utfordre og belyse dem på lik linje (Cameron et al., 2010). Et spørsmål kan være *hvordan en sterkere vektlegging av Den hellige ånd kan få betydning for diakonien*.

5.1 Informantenes kristne eller kirkelige bakgrunn for diakoniarbeidet

Informantenes ulike erfaringer med Den hellige ånd vil naturlig nok være preget av deres kristelige og kirkelige bakgrunn og tradisjon.

Som Hegstad sier, opplever ulike kristne tradisjoner Den hellige ånd og Guds nærvær ulikt. En retning er mer opptatt av de objektive sakramentenes tilknytning til bestemte Kirkehandlinger, som eksempelvis Den katolske kirke. Den andre retningen har en kristendomsoppfatning mer preget av direkte subjektive erfaringer av åndelig og guddommelig nærvær. Dette gjelder ulike karismatiske retninger som pinsebevegelsen, uten et bestemt fokus på det sakramentale. Den objektive sakramentale tradisjon står sterkt i den lutherske tradisjonen (3.2.4). Dette er den tradisjonen hvor Den norske kirke befinner seg. Informantenes ulike kristne- og kirkelige bakgrunner strekker seg fra en lavkirkelig bedehustradisjon, med innslag fra pietismen, som Hegstad mener har mer fokus på opplevelse av frelse og mindre fokus på sakramentene, til den høykirkelige og folkekirkelige tradisjonen med fokus på sakramentene (Hegstad, 2018, s. 79, 81).

Astrid og Berit kommer fra en lavkirkelig bedehustradisjon, Cecilie fra en blanding av lavkirkelig og folkekirkelig tradisjon, Diana fra en blanding av lavkirkelig og høykirkelig

tradisjon, og Eva fra en folkekirkelig tradisjon. Astrid og Diana har også erfaringer med pinsebevegelsen, og Diana var også av og til med på frikirkelige møter. Berit var i tillegg med på noen "vekkelsesmøter" i sin ungdom (4.1).

Til tross for denne variasjonen av kirkelige tradisjoner, sitter de fleste igjen med en opplevelse av at Den hellige ånd underkommuniseres på en diffus og "stemoderlig" måte (4.3.1) i Den norske kirke.

5.2 Den hellig ånd i den enkeltes liv

Jeg redegjorde for blant annet Ånden- og Guds nærvær i kapittel tre. Nå vil jeg drøfte informantenes opplevelse tilknyttet Ånden- og Guds nærvær, nådemidler og nådegaver i forkynnelse og gudstjenesteliv. Hvilken betydning har dette for diakoner og diakonimedarbeidere?

5.2.1 Informantenes egne erfaringer knyttet til Åndens- og Guds nærvær, og nådemidler i forkynnelse og menighetsliv

Jeg finner noe økt bevissthet om Den hellige ånds konkrete nærvær hos Astrid og Diana. Dette kan forklares med at de har fått impulser i møte med pinsebevegelsen og andre frikirker. Astrid og Cecilie tenker på Den hellige ånd som en likeverdige del av treenigheten. Selv om Berit var med på noen "vekkelsesmøter" i sin ungdom, har ikke dette bidratt til økt fokus på Den hellige ånd ifølge henne selv, der hun tenker at Ånden har fått minst plass i treenigheten. Eva vektlegger ikke Den hellige ånd i sitt diakoniarbeid. Hun kommer fra en folkekirketradisjon med kirkebruk i høytider (4.1) (4.2.1).

De fleste informantene (Astrid, Cecilie og Diana) opplever absolutt at Den hellige ånd er til stede i kirken på forskjellig vis, som eksempelvis i orgelmusikk, salmesang, dåp, nattverd, menneskemøter, meditasjonsgudstjeneste eller bønnemøte (4.3.1). Berit er usikker på om det er Den hellige ånd eller Guds nærvær hun opplever (4.2.1).

Intervjuene viser at alle informantene opplever Guds nærvær som en guide gjennom deres diakonale oppgaver. De opplever også Den hellige ånd eller Guds nærvær i alt det gudskapte, som eksempelvis i naturen, kirken, Ord og sakramenter, musikken og i menneskemøter (4.2.1)

(4.3.1) (4.3.2). Dette ser de ikke som en erstatning eller brems på de mer direkte åndelige erfaringer, men heller som en berikelse (4.3.3).

Når det gjelder symbolenes ulike betydninger (3.2.4), uttrykker de fleste tydelig hva som skjer i selve symbolbruken, ikke minst i forhold til sakramentene. Astrid tenker seg at treenigheten blir som en trekant rundt dåpsvannet, der Åndens og Guds nærvær i dåpen blir ett. Nattverden er som treenighetens (3.2.3) kjærlighetsmåltid med oss. Diana er glad for å ha fått noen konkrete ting for å hjelpe hver enkelt til å få mer føling med det abstrakte, som når hun har fått formidlet nattverd til syke mennesker, der hun opplever sterkt at det er kraft i nattverdhandlingen. Cecilie gir også uttrykk for sterke erfaringer av Guds nærvær knyttet til sakramentene. Eva er usikker på symbolenes betydning, og for Berit oppleves det høytidelig (4.3.3). Astrid og Cecilie er de av informantene som underviser noe om Den hellige ånd til konfirmanter ved å forklare via symbolbruk (4.4.1).

Dessuten virker det som de fleste informantene søker Åndens eller Guds nærvær på flere måter gjennom eksempelvis natur, musikk, menneskemøter, samlinger, Korsveibevegelse, Alfa-kurs, retreatopphold, meditasjoner eller bønner (4.2.1). De er kreative innenfor de rammer de har fått til rådighet, der de har tro på mangfoldighet i stedet for ensidighet. Alle informantene mener at det er viktig å tilrettelegge for andres tro, ved tilbud som hjemmebesøk, felles bønn, ved stillhet og lystenning, sakramenter, sang eller ønskesalmer, teleslynge for mennesker med nedsatt hørsel, bringe til kirke, og ved å gjøre seg tilgjengelig ved å invitere til fellesskap (4.4.1). Cecilie poengterer viktigheten av å fortsette gudstjenesten også etter at gudstjenesten i kirkerommet er avsluttet ved utsendelsen til hverdagslivet (4.4.2) Diakontjenesten kan slik sett forstås som en fortsettelse av gudsnærværet som formidles i gudstjenesten gjennom nådemidler og fellesskap.

Flere gir uttrykk for at de blir ledet daglig i sine diakonale oppdrag, eksempelvis ved bønn på vei til ulike gjøremål om at Den hellige ånd og Gud virker igjennom dem i tjenesten (4.2.1). De fleste informantene har et bevisst ønske om at Gud skal være med i alt de gjør.

Nesten samtlige informanter opplever Den hellige ånd som diffus (4.2.1), og at spørsmål tilknyttet Den hellige ånds- og Guds nærvær (3.2.3) i liten grad blir tatt opp utenom prekener og trosbekjennelser, men der også Den norske kirke må bruke et språk som mennesket forstår (4.4.1). Dianas kirke organiserer bibeltimer med gjennomgang av søndagens bibeltekst, og dette gir modning (4.4.1). Astrid mener eksempelvis at på stabs- og menighetsrådsmøtene kan det også gjøres mer med tanke på bønn (4.3.1).

Sammenfattende tror jeg det er grunnlag for å si at informantene har en opplevelse, eller Forestilling, om at Gud er nærværende i deres tjeneste, men de setter ulike ord på hvordan dette nærværet erfares konkret. Det kan synes som om deres menighetskontekst i liten grad gir dem hjelp til å tolke Den hellige ånds nærvær i tjenesten. Dette avhenger i større grad av deres egen personlige erfaring gjennom oppvekst og kirkelig engasjement gjennom ungdomstid, også i møte med pinsebevegelsen og frikirkemøter med mer karismatikk (4.1) (4.2.1).

Når det gjelder informantenes erfaringer av gudsnærværet på ulike områder, både tilknyttet det spesifikt kirkelige som ord og sakrament (4.3.3), og til det mer allmenne gjennom eksempelvis natur, musikk (4.2.1), kan dette gjenspeiles i det Jan-Olav Henriksen skriver om at gudserfaringer kan skje på forskjellige vis der menneskelig- og religiøs erfaring er sammenflettet. Guds gjerning kan uttrykkes gjennom fire forskjellige menneskelige erfaringsdimensjoner: fysiske, sosiale, kulturelle, indre verden av tro, følelser, forståelse, minner og idéer, og åndelige erfaringer som også kan oppleves som religiøst ekstraordinært. Han tillegger at en slik gudserfaring omhandler: "God is experienced through, by, in, with, and under all these experiences" (Henriksen, 2013; Henriksen 2014: 35-54. sitat s. 51). Videre forstår han denne gudserfaringen som Guds tilstedeværelse i alt det skapte, og at alt det skapte til stede i Gud som bestående av ulike størrelser (Henriksen, 2016).

Hegstad opplever imidlertid at Henriksens tilnærming kan virke for vid, der den også innbefatter den sosiale og naturlige verdenserfaring, og slik vanskeliggjøres hva som egentlig er opplevelsen av Guds nærvær (Hegstad, 2018, s. 82-83) i den objektive sakramentale tradisjonen som står sterkt i den lutherske tradisjonen. Videre skriver Hegstad at Luthers objektive tradisjon vektlegger nådemidlene i "Ord og sakramenter". Betyr dette at Gud møter mennesker på en spesiell måte kun i disse nådemidlene og ikke på andre plasser? Ole Hallesby var først og fremst opptatt av frelsen og dens subjektive kristenerfaring, men aksepterte også den klassiske lutherske teologien med objektive nådemidler (Hallesby, 1920) (Hegstad, 1991).

Både informantene og Henriksen tenker at Gud er til stede i alt det skapte, og de ønsker ikke å begrense Gud (4.3.2). Det ser likevel ut til at de deler noe av Hegstads anliggende ved å legge vekt på Guds tilstedeværelse i ord, sakrament og det kristne livet preget av bønn og fellesskap. Videre oppleves det som at informantene både er preget av Luthers objektive sakramentsyn og Hallesbys subjektive kristenerfaring. De fleste av informantene ser for seg nådemidlene i dåp og nattverd som konkrete hjelpemidler for å få en tydeligere erfaring av møter med Gud ved at ånd og materie nærmest går i ett (4.3.3). Ifølge Terje Hegertun er det uansett en ikke-kristen

tanke å skille mellom Ånd og materie, og ikke tenke at Gud har skapt alt. Videre sier han at dersom man ikke har en reflektert holdning til nådemidler, men går og venter på at noe stort og ekstraordinært skal skje, kan man risikere ikke å oppdage Gud i det daglige (Hegertun, 2018, s. 170). Det er også en fare for at man fokuserer for mye på Guds nærvær i de objektive fysiske nådemidlene, noe som kan medføre at man lettere risikerer å fritas fra den subjektive gudserfaring (Hegstad & Hesselberg, 2006, s. 65). James K. A. Smith frykter på sin side at dersom sakramentene ikke hadde blitt benyttet kunne fraværet av de fysiske elementene blitt "en gjenstandsløs åndelighet» som kunne ha vanskeliggjort forståelsen av Gud som skaper av jord og himmel" (Schmemmann, 1973, s. 121).

Jeg finner denne samme dobbeltheten hos informantene. Det er viktig for dem at gudsnærvær og åndelighet ikke er noe som utelukkende knyttes til nådemidler og sakramenter (4.3.3), men at dette videreføres i den diakonale tjenesten i verden.

Informantenes vektlegging av det sanselige i gudstjenesten ved bruk av smak, lukt, syn, berøring og hørsel (4.3.3), samsvarer med det vi finner i boken: "Når dere ber: om liturgisk språk og utforming av bønner til gudstjenesten" (Thomassen & Lomheim, 2013, s. 33) som mener dette kan bidra til å forsterke gudsopplevelsen. Marius T. Mjaaland skriver at mysteriet ligger i at Den hellige ånd gjør noe med den ytre kroppslige hendelsen med brødet og vinen som gir en indre betydning (Mjaaland, 2017, s. 285-288). Hegertun ser absolutt ikke for seg nådemidlene som noe magisk, men kun bygd på Guds løfter som en nåtidens nådehilsen (Hegertun, 2018, s. 174). Et konkret uttrykk for dette fra oldkirkelig tid, er praksisen med at overskuddet av vin, mat, grønnsaker, frukt og penger fra gudstjenesten ble tatt hånd om av diakonen og gitt til syke og fattige (Thomassen & Lomheim, 2013, s. 35).

Informantene sier at det åndelige som skjer i gudstjenesten, fortsetter i den diakonale tjenesten ved at det åndelige og det materielle henger sammen (4.4.2), slik som Hegertun også ser det. Informantene erfarer at Guds nærvær oppleves i både sakramenter, trosbekjennelsene, og i ellers alt det gudskapte, og strekker seg videre i den diakonale tjenesten i forlengelsen av gudstjenesten (4.4.2).

Et spørsmål som reiser seg i forlengelsen av spørsmål knyttet til gudsnærvær i sakramenter og tjeneste, er forholdet mellom objektivt trosgrunnlag og subjektiv gudserfaring. Ulike teologer har ulike synspunkter i forhold til vektlegging av den subjektive frelsesopplevelsen, skapelsesteologiske perspektiver og de objektive sakramentene. Tradisjonen fra Hallesbys

pietistiske gudserfaring har fortsatt betydning i norske kristenliv, med vektlagt subjektiv frelsesopplevelse og mindre fokus på det skapelsesteologiske og sakramentale.

Leiv Aalen var opptatt av at den objektive grunntanken i Ord og sakramenter ikke måtte overskygges av den subjektive erfaringsteologi fra Hallesbys pietistiske påvirkning i luthersk teologi. Der Aalen mente det nærmeste man kom Guds virkelighet var å tro gudsordet, mente Hallesby var å erfare gudsordet (Aalen, 1938) (Hegstad, 1991) (Hegstad, 1993) (Hegstad, 2006).

Ingen av de menighetene som informantene arbeider i bærer noe større preg av karismatiske strømninger, der den subjektive tros erfaringen settes i sentrum. Ut fra deres forståelse har kirkene fortsatt fokus på det objektive i sakramentale (4.3.3). Det kan se ut som at informantene har noe mindre fokus på den subjektive trosopplevelsen, samtidig som de er personlig opptatt av Guds nærvær, der de erfarer å bli ledet (4.2.1). Kanskje det nærmeste er å si at de både er preget av Aalens "å tro gudsordet" og av Hallesbys "å erfare gudsordet". Det virker som om informantene opplever at Den hellige ånd underkommuniseres i deres menigheter, og at det snakkes sjelden om Guds nærvær utenom prekener og trosbekjennelser (4.3.1) (4.3.2). Dette er kanskje et speilbilde av hvordan dette oppleves i flere vestlige kirketradisjoner.

Richard Hütter lurer på hvorfor ikke kirken er mer opptatt av Den hellige ånd slik som de første kristne var etter pinsedag, der både Apostlenes gjerninger og evangeliene etterlot seg spor til etterfølgelse (Hütter, 2000, s. 127). Lars Råmunddal er inne på noe av det samme, i det han skriver at de fleste kristne menighetene har vanskeligheter med å gi Den hellige ånd sin rette plass i treenigheten. Faderen og Sønnen kan få en for dominerende plass på grunn av det store fokuset på selve kristologien, slik at Ånden nærmest fordamper eller blir absorbert av de to første (Råmunddal, 1997, s. 26). Flere informanter gir uttrykk for et savn etter mer forkynnelse om Den hellige ånd, og kommer også med forslag til forbedringer for at Ånden skal få mer plass i flere dimensjoner i det diakonale kirkelivet.

Det synes tydelig at alle informantene har en opplevelse av at Gud er til stede i deres Tjeneste (4.2.1), de setter imidlertid ulike ord på denne erfaringen, som ser i stor grad ut til å være preget av deres personlige bakgrunn (4.1). Slik jeg tolker det er denne bakgrunnen langt viktigere for hvordan forholdet mellom gudsnærvær og tjeneste beskrives, enn den konkrete menighetssammenheng tjenesten er en del av i nåtid. Om denne observasjonen er riktig, kan det være grunn til å spørre om det er for lite refleksjon omkring gudsnærvær og tjeneste i den

aktuelle arbeidssituasjon de står i. *Overlates diakonene i stor grad til seg selv i tolkningen og utførelsen av tjenesten?* Flere av informantene uttrykker et savn med hensyn til hvordan gudsnærvær forkynnes og praktiseres i menighetsammenheng. Om de ikke opplever at Den hellige ånd fordamper, som i Råmunddals språkbruk, så gir flere uttrykk for at Ånden får en mindre synlig plass i menighetsfellesskapet, slik at det kan bli vanskeligere å integrere dette i sin egen tjenesteforståelse (4.3.1). En del spørsmål reiser seg: *Er fellesskapet i staben og ledelsen i menigheten i så stor grad preget av det forretningsmessige og praktiske, at den åndelige fellesskapsdimensjonen blir mer eller mindre borte?* Det kan tyde på dette når det for eksempel etterlyses mer vekt på bønn. *Blir forkynnelsen i gudstjenesten stående i et slags tomrom, der det i liten grad finnes arenaer for fortsatt refleksjon omkring det som sies?* Det kan tyde på det når det henvises til at Den hellige ånd "bare" er et tema i gudstjenesteforkynnelsen, men i liten grad snakkes om utenom. *Kunne det tenkes at prestene i større grad burde ha ansvar for en mer åndelig oppfølging av diakonene gjennom bønn og samtale? Ville dette gi diakonene en mer helhetlig opplevelse av at tjenesten deres faktisk fungerte som menighetens fortsettelse av gudstjenesten inn i det praktiske og virkelige livet?*

Et av hovedspørsmålene for denne oppgaven er om Den hellige ånd kan få enda større betydning for diakonien. Informantene har alle en forståelse av at Gud møter dem gjennom mange av livets ulike arenaer, som kultur, natur og menneskemøter (4.3.2). Dette kan i sin ytterste konsekvens redusere viktigheten av de spesifikke gudserfaringer knyttet til Ord og sakrament. Uten en bevissthet om dette kan diakontjenesten stå i fare for å sekulariseres, på den måten at ikke bare Den hellige ånd, men Gud, blir en diffus størrelse i tjenesten. Jeg kan ikke se at dette preger de fleste av informantene (4.3.3), men dette ser i hovedsak ut til å være bestemt av deres utgangspunkt mer enn den konkrete tjenesten de står i (4.1). Det kan være en fare for en slik "sekulariseringsprosess" om man ikke i større grad legger gode rammer omkring selve tjenesten, med tanke på erfaringer av gudsnærvær og Åndens ledelse.

5.2.2 Informantenes egne erfaringer av nådegaver til tjenestetrustning og i forkynnelse og menighetsliv

Jeg har tidligere redegjort for Den hellige ånds betydning for diakontjenesten, og hva som skjer under selve vigslingsseremoniens vigslingsløfte (3.5) (Den norske kirke, 1992, s. 186-193).

Nesten alle informantene har et bevisst forhold til sine nådegaver og bruker dem til tjenesteutrustning på en naturlig måte i sitt diakonale arbeid (4.4.2). De opplever imidlertid selve nådegaveordet som gammeldags, svevende, privat og fremmed, og at selve ordet nådegave ikke blir så mye brukt (4.2.2) (4.3.4).

Diana er den som tydeligst er fortrolig med selve nådegaveordet, og betegner det som "forsterkede naturgaver" til menighetsbruk. De andre informantene mener at selve ordet nådegave kan være vanskelig å forstå. De foreslår alternative ord som talenter, evner, egenskaper, gudgitte gaver, er god på, trives med og interesser (4.2.2).

Både Berit, Eva, Cecilie og Diana synes det generelt snakkes for lite om nådegaver i kirken, og synes også at man i kirken bør bli bedre til å oppmuntre og framsnakke hverandres positive sider. Ordet nådegave i seg selv kan imidlertid virke fremmedgjørende og til dels skremmende (Eva) på yngre mennesker og de som ikke er faste kirkegjengere (4.3.4).

Informantene har ulik bevissthet omkring egne nådegaver. Mens Berit er usikker på hvilke nådegaver hun har, og Eva sier hun ikke har personlige erfaringer omkring nådegaver, mener Astrid og Cecilie at de er bevisst sine nådegaver og bruker dem daglig i de diakonale oppgavene. De fleste informantene mener at nådegaver ikke er noe man skal skryte av eller konkurrere om, og er skeptiske til kirkelige sammenhenger hvor de opplever at dette kan skje (4.2.2) (4.3.4) (4.4.2).

De fleste informantene (Astrid, Diana, Cecilie og Berit) mener at det å hjelpe andre med å bli bevisst deres nådegaver handler om å bli kjent med seg selv (4.2.2). I menigheten er det viktig å verdsette mangfoldet og bekrefte at det er lov til å være seg selv der alle må oppmuntres til at de kan brukes i fellesskapet. De ønsker mer undervisning om hva nådegave er (3.2.1), om nådegavebruken (4.2.2) (4.3.4), enklere og mer beskrivende ord som folk flest forstår, og gjerne praktisk tilrettelegging av hvordan utruste andre til nådegavebruk (4.4.2).

Det er ulike forståelser blant informantene omkring nådegaver til- og Åndens ledelse i tjenesteutrustning (4.2.2) og (4.5.2). Alle de vigslende diakonene hadde en oppfatning av at selve vigslingen hadde stor betydning for dem både under selve seremonien og i ettertid. Vigslingen utfordrer og skaper tjenestetrygghet, styrker gudsrelasjonen i diakonstillingen og bevisstgjør der man går inn i en livslang tjeneste. Med tanke på vigslingshandlingen, der Den hellige ånd ble bedt til om å utruste, opplevde, og opplever fortsatt, Diana en trygghet i forhold til det hun har blitt kalt- og utsendt til. Hun forteller også at hun tar på alvor at hun lovte å fordype seg

selv i kristen tro. Diakonimedarbeiderne som naturlig nok ikke er vigslet ennå, ser ikke for seg hvordan Den hellige ånd kan bidra i vigslingshandlingen og vektlegger mer den faglige og teologiske tyngden de får av å ta mastergraden i diakoni (4.5.1) (4.5.2).

Sammenfattende tror jeg det er grunnlag for å si at informantene har en opplevelse av å bruke sine nådegaver aktivt i tjenesten. Samtidig opplever de vigslede diakonene som tidligere skrevet et tjenestekall ved at Den hellige ånd utrunder og gir tjenestetrygghet på en måte som kan beskrives som noe av den spesielle kompetansen (4.2.1) (4.5.2) (5.2.2). Felles for alle informantene er at de savner mer forkynnelse eller undervisning om nådegavebruken, og at det må arbeides videre med å være mer bevisst på hva frivillige ønsker å hjelpe til med i menigheten enn å bare fylle de ulike oppgavene med mer eller mindre tilfeldige frivillige (4.3.4) (4.4.2). Flertallet av dem synes selve nådegaveordet er noe vanskelig å forstå, og bruker gjerne andre ord på det, som eksempelvis evner og egenskaper (4.2.2).

Ifølge tjenesteordningen for diakoner står det at diakoner har hovedansvar for å rekruttere, utruste og oppfølge frivillige i menigheten (Den norske kirke, 2020a, s. 18). De er seg bevisst at de står i en posisjon der det også handler om å engasjere frivillige, og gi dem oppgaver som samsvarer med deres egenskaper og evner. Dette ser de som andre uttrykk for å bruke deres nådegaver. Videre sier Hegstad at mangelfull nådegaveerfaring kan medføre at kirken holder nådegavene litt på avstand (Hegstad, 2009, s. 143). Dette samsvarer i stor grad med det informantene opplever i sin tjeneste. Både informantene og deres frivillige medarbeidere har imidlertid i begrenset grad kunnskaper og språk for nådegaveforståelsen. Nådegaver kan for noen oppleves som fremmed, og de klarer ikke å se for seg hvilken nådegave de har (4.2.2) (4.3.4) (4.4.2).

Råmunddal ser Kristi legeme som en organisme som trenger lemmer for å fungere, og der alle lemmene er likeverdige (Råmunddal, 1997, s. 89) Gunnar Elstad mener at dersom kirken framsnakker eksempelvis frivillighet, og oppmuntrer til å hjelpe til i menigheten med noe man kanskje har interesse for, ser man etter hvert om dette gir trivsel, og slik kan man finne ut av Guds plan med en bestemt nådegave (Elstad, 2013, s. 2). Kirken trenger gode ledere for å få utrustet de kristne til tjeneste, slik at de virker som et lem på Kristi legeme. Det bør tilrettelegges slik at alle får den hjelp de trenger til å søke og streve aktivt etter nådegaver (1 Kor 12, 31; 14, 1).

Den lutherske reformasjonen var imot skillet mellom geistlige som embetsbærere og lekfolk, der menighetsmedlemmene hadde en mer mottakende og passiv rolle, som kunne gå på bekostning av det grunnleggende likeverd som skal finnes i det kristne fellesskapet, og fokus på at alle har like stor verdi i det hellige presteskapet (1 Pet 2, 5) (Hegstad, 2009, s. 126). Hegstad mener at i kirkesamfunn som Den norske kirke, kan medlemmene lett oppleve kirken som et kundeforhold som man ikke tenker å ha et tjeneste- og nådegaveforhold til, da dette tilhører presten og hans stab. Samtidig, der kirken gir økt forkynning og undervisning om nådegaver, er det dermed viktig og minne kirkemedlemmene på at nådegavene tilhører alle kristne, der slettes ikke alle er kjent med dette (Hegstad, 2009, s. 126, 143).

I denne sammenhengen kan det være nyttig å henvise til det Dietrich skriver om at behovet for den utøvende profesjonstjenesten og den spesielle kompetansen, henger sammen med evnen og viljen til å inngå i en slik spesiell tjeneste. Hun skriver at ordet kall ikke er så mye brukt i dagens samfunn, men heller brukes ord som et åndelig og kirkelig oppdrag til kristen tjeneste. I denne tjenesten må man både ivareta tjenestekallet, personlig engasjement, grenseløse behov på en kompetent og profesjonell måte, og samtidig ikke glemme egenomsorg. Videre sier Dietrich at først og fremst omhandler ikke den lutherske kallstanken egen behovsdekning, men å dekke fellesskapets behov, der man er kalt til hverandres tjeneste, og at tjenestens verdi er lik uansett kall til kirkejobb eller sekulære oppgaver. I diakoniforståelsen er kallstanken at alle kristne skal forkynne evangeliet og være et Jesu vitne som et diakonikall (Dietrich, 2011, s. 103, 105).

Luthers undervisning om kallsetikk ble utviklet fra forståelsen om at alle døpte er kalt til diakonale tjenester, i det han pekte på verden for utøvelse av det kristne kallet. Dette betyr at alt det arbeidet man gjør i hverdagslivet, i både fritid og av ulike yrker i arbeidslivet, utgår fra å vise omsorg for alt det gudskapte (Nordstokke, 2010, s. 69). Dietrich skriver at diakoniens største oppdrag er å bevisstgjøre alle om sine diakonale ressurser og evner til et likeverdig menighetsoppdrag (Dietrich, 2011, s. 105). Gunnar Elstad mener at man ikke må være prest for å forkynne, fordi alle kan gi sin neste et gudsord, vise kjærlighet, omsorg og praktisk bistand, og være åpen for å videreutvikle nådegavene ved å la Gud bruke oss. Ved hjelp av Ånden kan også ens naturgaver, som er gudgitt, brukes til Guds ære (Elstad, 2013, s. 2). Slik tenker også Berit og Diana om nådegavene sine. Nærmest alle informantene har et bevisst forhold til egne nådegaver, som de bruker i sitt daglige arbeid, der de føler seg som likeverdige lemmer på Kristi legeme (4.2.2).

Informantene tenker at alle er kalt til tjeneste for andre (4.2.1), og menighetene må bli flinkere til å bevisstgjøre menighetsmedlemmene om deres diakonale ressurser, slik som også Dietrich tenker det. Med forkynnelse og undervisning om nådegavebruk kommer kunnskap. Elstad mener at alle kristne skal forkynne evangeliet, der det kan være ulike grader av forkynnelse da ikke alle er utrustet til å være evangelister, men at alle kan gi et gudsord, gi omsorg og be en bønn for *nesten*.

Alle de tre diakonene som er vigsløst føler at de er kalt til diakontjenesten, og at de i så måte også blir utrustet til å gjøre deres diakonale oppdrag etter Guds vilje. To av de vigsløste diakonene er opptatt av forkynnelse, og at de tar ansvar for personlig- og faglig fornyelse ut fra deres avlagte vigslingsløfte (4.5.2), slik det i "Vigsling til Diakontjeneste" (3.5) (Den norske kirke, 1992, ss. 191-192) omtales å bli formanet og pålagt av Herren å framlegge Guds ord rent og klart i sjelesorg og vitnesbyrd ut fra Den hellige skrift. Som Dietrich poengterer gjelder denne lutherske kallstanken om å forkynne evangeliet for alle kristne, og ikke kun for eksempelvis diakoner (Dietrich, 2011, s. 105).

En undersøkelse gjort av Olav Helge Angell går blant annet ut på diakoners tanker om hva det diakonale oppdrag omhandler i Den norske kirke, der hans datamateriale er hentet fra en spørreundersøkelse blant diakoner i Den norske kirke fra 2004. Den inneholder diakonenes yrkesidentitet, arbeidsområder og arbeidsrelasjoner i menighet og lokalsamfunn. Det framkommer at selve kallet for de fleste diakonene har vært det viktigste med tanke på yrkesvalg. Når det gjelder diakonenes vilje til å hjelpe mennesker til opplevd fellesskap, omsorg og kjærlighet vil alle gi dette diakoniarbeidet fra middels til høy prioritet. Videre er det noe overraskende at "bare nesten" alle diakonene vil hjelpe mennesker til tro og personlig frigjøring, ettersom de lover i vigslingsløfte å legge fram "Guds ord klart og rent" i sjelesorg og vitnesbyrd, noe som kan tolkes som en forkynnelsestilknyttet trosdimensjon (3.5) Angell tillegger at selv om diakonene ser viktigheten av trosdimensjonen, så prioriteres de mellommenneskelige aspektene noe høyere ut fra at samfunnet har blitt mer mangfoldig omkring livssyn og tro (Angell, s.187, 194-196, 202).

Jeg sier meg enig i det Hegstad poengterer om at der kirken gir økt forkynning og undervisning om nådegaver, er det også viktig og minne kirkemedlemmene på at nådegavene tilhører alle kristne (Hegstad, 2009, s. 143).

En grunn til at kirken ikke forkynner eller underviser mer om nådegaver kan være fordi etterspørselen ikke er større, men dersom nådegaveforkynnelse blir tydeligere kan også etterspørsel og behov for økt kunnskap eskalere. Så må kirken våge å føle på sin egen sårbarhet i det den stiller seg til åpen disposisjon for andres spørsmål og tvilstanker omkring nådegaveemnet. Informantene har noe ulikt og ambivalent forhold til nådegaver, der de er litt redd for feil nådegavebruk og konkurranser om hvem som er best (4.2.2). Med undervisning og god forkynnelse forsvinner kanskje også følelsen av at selve nådegaveordet virker fremmed og skrytete, slik som det er sett hos informantene (4.3.4) (4.4.2). Råmunddal kan tenke på nådegaver som eksempelvis tros- og barmhjertighetshandlinger (Råmunddal, 1997, s. 104) som bidrar til at nådegaveordet ikke blir så vanskelig å forstå.

Videre tenker jeg som Hegstad at det uansett er viktig å inkludere både aktive og passive i menighetens fellesskap (Hegstad, 2009, s. 144), der det handler om å se og være en tydelig diakon i møte med nesten. Når mennesker blir sett og tatt på alvor, er det også lettere å blomstre med tjenlige egenskaper for menighetens åndelige oppbyggelse.

I noen tradisjoner kan nådegaveordet virke skrytete eller fremmed, og det bør absolutt prates om for å få et sunt og godt forhold til det da det er viktig å gjøre nådegaver til en naturlig ting. Nådegaveforkynnelse bør ikke kun tilhøre pinsebevegelsen. Nådegaver er ikke til for å skape forskjeller, men nettopp for å si at alle er like myndiggjort og har fått gaver som er gudgitte, der det handler om likhet og ikke hierarki. Hegstad konkluderer med å si:

Det er ingenting i Det nye testamentet som tyder på at enheten i kirken avhenger av at man har de samme tjenester og tjenestemønstre over alt og til alle tider. Enheten ligger snarere i det oppdrag de ulike tjenester skal bidra til å realisere. (Hegstad, 2009, s. 134)

Ettersom Gud har utrustet alle kristne, kan man tenke at en som søker å bli diakon kan være utrustet med gaver som handler om omsorg som Gud spiller på lag med, og som gir diakonen trygghet på den åndelige dimensjonen ved tjenesten.

5.3 Den hellige ånds betydning for diakontjenestens virksomhet

Her vil jeg først drøfte informantenes opplevelse av diakoniutdanningens tjenestetrustning (3.6) (4.5.1), og deretter tar jeg for meg informantenes forståelse av Den hellige ånd og tjenestetrustningens fokus i "Plan for diakoni" i Den norske kirke (3.7) (4.5.3).

5.3.1 Informantenes opplevelse av diakoniutdanningens tjenesteutrustning

Når det gjelder diakoniutdanningens undervisning om nådegaver og tjenesteutrustning, er dette vanskelig å huske for en av informantene fordi det er for lenge siden vedkommende gikk på skolen, mens to andre ennå ikke er ferdige med utdanningen, og derfor ennå har vanskelig å si noe om akkurat utrustningsundervisningen. Astrid og Diana uttrykker at undervisningen om nådegaver og tjenesteutrustning opplevdes som ganske fraværende. Astrid sier at det skulle vært mer bevisstgjørende angående hver enkeltes utrustning og generell nådegavebruk. Hun synes det var fint å trene på å holde andakt i kapellet på Diakonhjemmet, øve seg på å stå foran en forsamling og praksisukene. Det ble også gitt rom for samtaler med alt fra skolediakon, veileder og lærere som var "mottakelige for å gi tid til å snakke med deg". Diana opplevde at selve nådegaveundervisningen generelt var ganske fraværende. Det er viktig med en type menneskerelasjon-grunnutdanning fordi man kun har to måneder praksis på diakonstudiet, medgir hun. Berit synes at det å kunne De hellige skrifter gir kanskje mer trygghet i arbeidet og en stødigere grunnmur uansett vigsling eller ei (4.5.1).

Dietrichs beskrivelse av diakonutdanningens fokus kan bekrefte noe av det informantene opplevde, idet hun ser utfordringen som kan ligge i for lite fokus på det personlige kristenlivet, kirkens offentlige tjenstekall og den utøvende kompetanse- profesjonaliteten som en helhetlig tilnærming (Dietrich, 2011, s.103). Charlotte Engel tenker som Dietrich om utdanningen, men at også selve menighetsledelsen mangler struktur som gir lite forberedelser til diakonens møte med menighetens problemer (Engel, 2017, s. 32).

Joakim Caspersen og May-Karin Rognstad mener at det mangler diakonale undersøkelser av hva diakonutdannelsen bidrar med til studentene, men de tror at de som starter en slik utdanning er motiverte, og at denne videreutdanningen medfører ytterligere styrking og reflektering (Caspersen, 2005) (Rognstad, 2006). Diakoni bør være en integrert del i alt fra søndagsskolenivå, konfirmasjonsforberedelser og generell kristen utdanning (Nordstokke, 2010, s. 76) som en diakoniutdanning er. Informantene synes at selve diakoniutdanningen medfører økt trygghet, som en kunnskapsrik grunnmur til tjenesteoppgavene (4.5.1), slik som Caspersen og Rognstad tror, selv om også noen av informantene synes utdanningen har sine mangler (4.5.1). Flertallet av informantene opplevde at utdanningen var preget av for lite fokus på det personlige kristenlivet, kirkens tjenstekall og den utøvende kompetanse-profesjonaliteten med for lite praksistrening. Informantene kunne ha nytte av mer praksis, for

ved opplæring og praktiske øvelser kan den spontane diakoniens kvalitet øke (Nordstokke, 2010, s. 75).

De fleste informantene har gjennom oppvekst og ungdomstid vært kirkelig engasjert, og ser en stor fordel med dette, der de allerede er godt kjent med slike miljøer (4.1), i motsetning til de som ikke har en slik oppvekst. Så kan det spørres om de egentlig får en god nok forberedelse til en framtidig tjeneste som diakon, med diakoniutdanningens manglende fokus på Åndens ledelse, lite nådegaveundervisning og med kun to måneders diakonal praksis (4.5.1).

Ninna Edgardh poengterer at eksempelvis diakonistudenter ofte ikke har teologisk grunnutdanning (Edgardh, 2019, s. 185), som igjen kan medføre at det heller ikke blir lettere for diakonen å drive diakoni og forkynne evangeliet side om side.

Det bør tas på alvor det som to av informantene synes om at nådegave-undervisningen fortjener større plass, da den opplevdes som ganske fraværende. Etersom det kun er to måneders praksis på diakonstudiet, poengterer Cecilie viktigheten av å inneha en type menneskerelasjon-grunnutdanning (4.5.1), men når kriteriene for å komme inn på diakonistudiet eksempelvis er treårig høyskole som sykepleier, vernepleier, sosionom eller grunnfag i kristendom, burde det kanskje i tillegg ha vært et obligatorisk krav om ettårig kristendomsfag for nettopp å være mer forberedt i møte med også de åndelige behov etter endt diakonutdanning. Dette mener jeg er en svakhet med utdanningen. Studentene burde forberedes bedre på den åndelige siden som mange vil møte i tjenesten, uavhengig av hvilken grunnutdanning og åndelig bagasje de har med seg. De fleste diakonutdannede vil mest sannsynlig ende opp i en kirkelig stilling, eller i en kirkelig diakonal institusjon, og vil ha behov for å være trygg på den åndelige siden. Dette kan spilles tilbake til skolen: *hvordan gi studenter åndelig trygghet i diakonutdanningen?*

5.3.2 Informantenes forståelse av tjenestetrustningens fokus i "Plan for diakoni" i Den norske kirke

Ser man på "Plan for diakoni" finner man ikke selve nådegaveordet, og de fleste informantene synes det er helt greit. De synes det er fint at det heller brukes andre ord slik som det allerede er blitt gjort i diakoniplanen, som eksempelvis personlige ressurser, engasjement og egenskaper. Cecilie legger til at hun er usikker på om diakoniplanen bør bli brukt til å forklare

slike ord. Diana er den eneste av informantene som synes at ordet nådegave bør brukes slik det er, og komme inn under frivillighet der det hadde vært mest naturlig (4.5.3).

Det er noe vanskelig for informantene å konkretisere hva de tenker om at det i diakonidefinisjonen ikke står noen ting om Den hellige ånd, og følgelig heller ingen ting konkret om viktigheten av Åndens ledelse i de fire ulike søylene i diakonidefinisjonen (Den norske kirke, 2020a, s. 2). Opplevs "Plan for diakoni" som et verktøy for diakoner og diakonimedarbeidere omkring deres Åndelige tjeneste? Ser man på diakoniplanen står det at "oppdraget må gjennomsyre hele kirkens liv og tjeneste, og komme til uttrykk i holdning, handling, ord og bønn" (Den norske kirke, 2020a, s. 6). Kari Jordheim viser til diakoniplanens teologiske grunnlag ved å påpeke diakoniens grunnfeste i troa på Den hellige ånd (Jordheim, 2009, s. 16). Dette er vel og bra, men ut fra dette kan det se ut til at man selv må finne sin egen vei å gå. Det kan føre til at diakonene opplever seg som "bare" praktiske tjenere. Det kan oppleves belastende ikke å vite hvor mye tid man skal bruke, og hvilke oppgaver det skal holdes av tid til som eksempelvis å holde andakter, da alt liksom henger litt i "løse lufta".

Einar Aadland henviser til diakonidefinisjonen der det blant annet står at diakoni er evangeliet i handling (Den norske kirke, 2020a, s. 2), der han tenker denne unøyaktigheten i diakonidefinisjonen kan medfører vansker med å grensesette diakoniens arbeidsoppgaver og arbeidsområder, og føre til handlingslammelse. Det kan oppleves som at den kan bli for ideell, idet den skal bære hele ansvaret med forvaltning av evangeliet i mellommenneskelige problemer. Etter Aadlands mening bør kirkens etiske oppdrag avgrenses til et forsøk på å øke kirkens pålitelighet, ved å se klarere Jesu eksempler på omsorgsgjerninger og å gjøre det man sier (Aadland, 2009, s. 165-166). Edgardh ser det også uheldig at det i presteutdanningen ikke inngår noe krav om diakonikurs, og poengterer at diakonien må få høynet sin status innad i kirkens egne forståelser (Edgardh, 2019, s. 184, 228). Hun påpeker diakoniens uheldige situasjon, med at diakonihandlingene blir skilt fra forkynnelsen og en overordnet gudstjeneste, og blir stående alene om menighetens diakonihandlinger som en underordnet livbøye uten teologiske motiv (Edgardh, 2019, s. 188-189).

Hva det skal fokuseres på kan risikere å bli bestemt ut fra mer eller mindre tilfeldige valg, ettersom definisjonen favner så vidt der det tas hensyn til faglige- og personlige kvalifikasjoner ut fra diakonens grunnutdanning innen bachelorgrad. Diakoniplanen er for lite konkret i forhold til det som faktisk er diakonens praktisk utfordringer med det å være diakon, og dette må være en svakhet. Det står ingen ting om det diakoner gjør som eksempelvis å holde andakt på

sykehjem. Det brukes honnørord som ikke sier så mye om hva det vil si i praksis for en diakon i en lokalmenighet. I diakoniplanen står det om diakonien i den samfunnsmessige sammenhengen om eksempelvis fattigdom, globalisering, flerkulturelle- og interkulturelle nærvær, medie- og forbrukerkulturen (Den norske kirke, 2020a).

Alt dette er veldig viktig, men allikevel er det ikke det man først og fremst møter som diakon. Åndens ledelse og nådegaver bør stå helt sentralt for å utføre tjenesten, og ikke bare diffuse målsettinger om å skape en rettferdig verden, som er en meget stor oppgave, og løfter planen ut av den konkrete konteksten. Det må snakkes om den konkrete tjenesten, her og nå.

Aadland mener at diakoniens hovedfokus fortsatt bør fokuseres på ordets "gamle" betydning henledet til omsorgsoppgaver (Aadland, 2009, s. 165), idet han henviser til Bibelens: "Hvem er min neste?" (Luk 10, 30-37), og tenker at dette er et menneske som trenger hjelp og omsorg. Evangeliet betyr "det gode budskap", som igjen betyr i bibelsk sammenheng "det gode budskap om Guds frelse til menneskene" (Aadland, 2009, s. 166) ved å gjøre omsorgstjeneste med Jesus som forbilde og samtidig forkynne med ord.

Jeg mener det er grunn til å spørre om det er noe med "Plan for diakoni" som gjør at man ikke kommer inn på i noen særlig grad på ting som egentlig er veldig relevant i de daglige diakonale oppdragene. Når det gjelder den lokale planen går det på helt praktiske forhold. I arbeidet med lokale planer kan man spørre hvordan tilrettelegge slik at bibelstudium, gudstjenester, andaktsliv også får et fokus. Skal diakonien være "evangeliet i handling", må en grunnforutsetning være at diakonene får rom for selv å søke inspirasjon og styrke i evangeliet. Det kan spørres hvorfor forkynnelse kun er tatt med ett par ganger, nærmest i "forbifarten", der praktisk nestekjærlighet omtales blant annet som forkynnelse og at menighetens diakonidimensjon kan uttrykkes gjennom forkynnelse (Den norske kirke, 2020a, ss. 2, 4). Selv om det i tillegg brukes et eksempel fra Bibelen som forbilde der Jesus "forkynte evangeliet om riket og helbredet all sykdom og plage hos folket" (Matt 4, 23) (Den norske kirke, 2020a, s. 5) kunne forkynnelsen hatt en mye større plass, ettersom de fleste diakoner i menighetssammenheng vil bruke forkynnelse i sin diakonale hverdag. I revisjonen av diakoniplanen 2020 framkommer det i en del høringsinstanser et ønske om større vekt på eksempelvis misjon (Den norske kirke, 2020b, s. 4). Dette er interessant fordi det foreløpig kan synes som om selve hovedplanen har en ideologisk eller teologisk basis hvor dette praktiske og evangeliske sikttet nærmest blir usynliggjort, og der forkynnelsen blir overlatt til mer eller

mindre tilfeldige lokale behov, prioriteringer og synsinger. Det kan synes som om det praktiske og evangeliske siktet blir noe usynlig i selve hovedplanen.

I dette kapittelet har jeg tatt for meg selve drøftingen og tolkningen av undersøkelsesfunnene. Til slutt vil jeg avslutte med en oppsummering og konklusjon.

6 Oppsummering og konklusjon

I denne oppgaven har jeg stilt spørsmål om hvilken betydning erfaringer av Guds nærvær, Åndens ledelse og nådegaveforståelsen har for diakoner og diakonimedarbeidere i deres tjeneste. Jeg har vært nysgjerrig på deres egne forståelser og erfaringer omkring Ånden, og hvordan de opplever Guds rolle i den enkeltes liv og i kirken. Videre opplevde jeg det naturlig å komme inn på hva selve vigslingsløftet betyr for diakoner og diakonimedarbeidere. Det unike ved diakoners profesjon er at man både lover å drive omsorgsarbeid og selv fordype seg i kristen tro. Deretter har jeg belyst deres forståelse i et teologisk- og teoretisk perspektiv. I analysen av fem informantintervjuer i fem menigheter, har jeg sett et temmelig sammensatt og gjentakende bilde av deres forståelse av Den hellige ånds- og Guds nærvær, formet av deres personlige og kirkelige erfaringer (kap. 4). Informantene oppfatter at Gud er til stede både i alt det skapte og i kirkens gudstjenestefelleskap og nådemidler. Hvordan de selv har opplevd dette guddommelige nærværet påvirker deres diakonale fokus og hvordan de møter nesten i diakonale tjenester.

I drøftingsdelen har jeg stilt spørsmålet om hvordan kan Den hellige ånd kan få enda større betydning for diakonien. Informantene er preget av en luthersk objektiv klassisk teologi, der de opplever Guds nærvær gjennom forkynnelse, dåp og nattverd, trosbekjennelsene og gudstjenestefellesskapet. Et interessant trekk i materialet er at dette oppleves samtidig som at informantene er personlig opptatt av Guds nærvær. De erfarer alle en form for ledelse. De er både er preget av Aalens objektive "å tro gudsordet" og av Hallesbys subjektive "å erfare gudsordet". De fleste informantene gjør det de kan for å søke Åndens eller Guds nærvær på flere måter, både gjennom natur, musikk, menneskemøter, samlinger, meditasjoner og ved bønn på vei til ulike gjøremål.

De fleste av informantene gir imidlertid uttrykk for et savn etter mer forkynnelse og undervisning om Den hellige ånd og nådegaver. Dette anser jeg som to av de viktigste funnene i denne oppgaven.

Informantene føler seg usikre på det som omhandler personlige erfaringer knyttet til Ånden. De opplever at Faderen og Sønnen får størst plass i forkynnelsen. Dette kan være naturlig med en Kristus-fokusert forkynnelse, der rettferdigjørelsen hadde fokus i Luthers reformatoriske oppdagelse, men et større og tydeligere fokus på Åndens gjerning kan gi en bedre selvinnsikt i tjenesten. Ut fra intervjuene med mine informanter kan det synes som om forkynnelse om gudsnærvær og praktisk kristenliv i Åndens ledelse får for liten plass i Den norske kirke. Det kan også synes som om et fellesskap hvor dette omtales og praktiseres i liten grad er til stede.

Informantene har noe ulikt og ambivalent forhold til nådegavebegrepet. Med undervisning og god forkynnelse forsvinner kanskje også informantenes opplevelse av at selve nådegaveordet virker fremmed og skrytete. De av informantene som husker hvordan diakoniutdanningens undervisning om generelle nådegaver og den enkeltes utrustning og tjenesteutrustning var, opplevde det som ganske fraværende. Utdanningen bør i framtiden være bevisst på å gi studentene større trygghet i møte med åndelige erfaringer, uavhengig av deres grunnutdanning og åndelig bagasje.

Ser man på "Plan for diakoni" står det om Ånden at: "oppdraget må gjennomsyre hele kirkens liv og tjeneste, og komme til uttrykk i holdning, handling, ord og bønn" (Den norske kirke, 2020a, s. 6). Det står imidlertid ingen ting i selve diakonidefinisjonen om Ånden, og følgelig heller ingen ting konkret om viktigheten av Åndens ledelse i de ulike søylene (Den norske kirke, 2020a, s. 2, 4-5). Ut fra dette kan det oppleves som at "Plan for diakoni" bør bearbejdes videre for at det skal fungere som et verktøy for diakoner og diakonimedarbeidere omkring deres åndelige tjeneste.

Jeg mener det ut fra dette bør arbejdes videre med diakonutdanningen og diakoniplanen, for i sterkere grad å gi hjelp til det som faktisk er diakonens praktiske utfordringer med å være diakon i en lokalmenighet. Åndens ledelse og nådegaver bør være en naturlig del for å utføre tjenesten. Det er viktig å skape en rettferdig verden, slik diakoniplanen skriver, men dette er en stor oppgave som kan fjerne fokus fra den praktiske og konkrete konteksten.

Med K. G. Hammars sitat ønsker jeg å avslutte som følger:

Blås på oss Gud. Du som er ånd og vind. Du som er ugripelig og ubegripelig, men som griper tak i oss og vil forandre oss. Gi oss mot til å slippe taket i oss selv. La oss bæres av inspirasjonens vind som vil gjøre oss til medarbeidere av din evige vilje, av den begeistringens vind som vil gjøre oss lik Jesus, din sønn, vår veiviser og medvandrer. Blås på oss, Gud! (Den norske kirke, 2021)

7 Litteraturliste

- Angell, O. A. (2011). Diakonen- kall og profesjon. I: S. Dietrich, K. K. Korslien & K. Nordstokke (red.), *Diakoniforståing og identitet hos diakonar i Den norske kyrkja* (s. 187, 194-196, 202). Oslo: Tapir Akademisk Forlag.
- Bibelselskapet. (2018). *Bibelen*. Oslo: Verbum Forlag.
- Brinkmann, S. (2012). *Quality inquiry in everyday life: Working with everyday life materials*. London: Sage.
- Bøe, G. K. (1999). *Åndelig omsorg - sanselig nærvær. En kvalitativ pasientundersøkelse*. Oslo: Det teologiske fakultet Universitetet i Oslo.
- Cameron, H., Bhatti, D., Duce, C., Sweeney, J., & Watkins, C. (2010). *Talking about God in Practice: Theological Action Research and Practical Theology*. London: SCM Press.
- Caspersen, J. (2005). *Kallet eller dannet?: Motivasjon og yrkessosialisering hos sykepleiere og lærere, Masteroppgave i sosiologi*. Oslo: Universitetet i Oslo.
- Christenson, L., Simonnes, A., & Engelsviken, T. (2018). *Velkommen, Hellig Ånd*. Oslo: Proklamedia.
- Den norske kirke. (1992). *Gudstjenestebok for Den norske kirke. Del II*. Oslo: Verbum Forlag.
- Den norske kirke. (2013). *Norsk salmebok: For kirke og hjem*. Oslo: Eide Forlag.
- Den norske kirke. (2017). *Kirken*. Hentet fra https://kirken.no/globalassets/kirken.no/dap/2017/daapsliturgi_2017.pdf
- Den norske kirke. (2020a, 9 2). *Kirken*. Hentet fra <https://ressursbanken.kirken.no/nb-NO/2020/plan-for-diakoni/>
- Den norske kirke. (2020b, 3 26). *Kirken*. Hentet fra <https://www.google.no/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwjtt5aMj9LwAhWh2eAKHVdADKUQFjAAegQIBBAD&url=https%3A%2F%2Fkirken.no%2Fglobalassets%2Fkirken.no%2Fom-kirken%2Fslik-styres->

kirken%2Fkirkeradet%2F2020%2Fmars%2Fkr_23_0_20_revisjon%2520av%2520plan%2520for%2520diakoni.pdf&usg=AOvVaw1FKyaqV-mZ5PHg7U8rxEpe

Den norske kirke. (2021, 4 30). *Kirken*. Hentet fra <https://kirken.no/nb-NO/kristen-tro/kristen-tro/and-som-gir-liv/>

Dietrich, S. (2011). Systematisk-teologisk grunnlag for diakontjenesten. I: S. Dietrich, K. K. Korslien & K. Nordstokke (red.), *Diakonen - kall og profesjon* (s. 103-105). Trondheim: Tapir Akademisk Forlag.

Edgardh, N. (2019). *Diakonins kyrka: Teologi, kön och omsorgens utmattning*. Stockholm: Verbum Forlag.

Elstad, G. (2013, 1 15). Hentet fra Nådegaver - kraft til tjeneste!: http://storage.cloversites.com/norsklutherskmisjonssamband/documents/Ndegaver_2.pdf

Engedal, L. G. (2008, 1 24). Jakten på sjelesorgens identitet: Teologiske og kulturanalytiske peilinger i brytningstid. *Dansk tidsskrift for teologi og kirke*, 35(3), s. 19-42.

Engel, C. (2017). Diakonins strukturer. *En presentation av tre empiriska studier av den församlingsdiakonale verksamheten i Stockholms stift 2016/2017*, s. 23-35.

Engelsviken, T. (1977). *Ånden i ordet. Bibelens budskap om Den Hellige Ånd*. Oslo: Lunde Forlag.

Hallesby, O. (1920). *Den kristelige tros lære: Bind 1: Principlæren*. Kristiania: Lutherstiftelsen.

Hegertun, T. (2018). *Nådens gaver i gjestfrihetens hus: Kirken som karismatisk og sakramentalt fellesskap*. Oslo: Lunde Forlag.

Hegstad, H. (1991). Den kristne erfaring i MF-tradisjonen fra Ole Hallesby til Leiv Aalen. *Ung Teologi* 24(4), s. 67-73.

Hegstad, H. (1993). *Transcendens og inkarnasjon: Troserkjennelsens problem i Leiv Aalens teologi*. Oslo: Solum.

- Hegstad, H. (2006, 12 6). Erfaringsspørsmålet i Leiv Aalens teologi. *Tidsskrift for teologi og kirke* 77(4), s. 281-290.
- Hegstad, H. (2009). *Den virkelige kirke: Bidrag til ekklesiologien*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Hegstad, H. (2015). *Gud, verden og håpet: Innføring i kristen dogmatikk*. Oslo: Luther Forlag.
- Hegstad, H. (2018). Byggekløsspiritualitet? En studie av spiritualitet i Den norske kirkes trosopplæring. I: K. Graff-Kallevåg, & T. S. Kaufman (red.), "*Gud berører*". *En undersøkelse av hvordan trosopplærere forstår menneskers møte med Gud*. (s. 76-98). Oslo: IKO-Forlaget.
- Hegstad, H., & Hesselberg, T. (red.) (2006). Statistikk for Den norske kirke: kvantitative og kvalitative perspektiver. I: T. Hesselberg, *Kirkens framtid - framtidens kirke* (s. 63-72). Oslo: Luther Forlag.
- Henriksen, J.-O. (1994). *Guds virklichkeit. Hovedtrekk i kristen dogmatikk*. Oslo: Luther.
- Henriksen, J.-O. (2013, 11 28). Åpenbaring, erfaring og teologi. *Teologisk tidsskrift* 2 (4), s. 379-395.
- Henriksen, J.-O. (2014, 12 22). *Life, Love and Hope: God and Human Experience*. Grand Rapids, Mich: Eerdmans.
- Henriksen, J.-O. (2016). Panentheism without the Supernatural: On a Perichoretic Trinitarian Conception of Reality. *Philosophy, Theology and the Sciences* 3 (1), s. 51-71.
- Hütter, R. (2000). *Suffering Divine Things: Theology as Church Practice*. Eerdmans: Grand Rapids.
- Johannessen, A., Tufte, P. A., & Christoffersen, L. (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*, (5. utg.). Oslo: Abstrakt forlag AS.
- Jordheim, K. (2009). Diakoni - en kritisk lesebok. I: K. I. Johannessen, K. Jordheim & K. K. Korslien (red.), *Plan for diakoni i Den norske kirke - en presentasjon* (s. 16). Trondheim: Tapir akademiske forlag.

- Jordheim, K. (2011). Diakonstillinger i Den norske kirke - rammer og ordninger. I: S. Dietrich, K. K. Korslien, & K. Nordstokke (red.), *Diakonen - kall og profesjon* (s. 158). Trondheim: Tapir akademiske Forlag.
- Krogh, T. (2014). *Hermeneutikk. Om å forstå og fortolke. (2. utg.)*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju, (3. utg.)*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Lossky, N., Bonino, J. M., Pabee, J. S., Wainwright, G., Stransky, T. F., & Webb, P. (2002). *Dictionary of the Ecumenical Movement*. Geneva: WCC Publications.
- Lunde, M. (2016, 12 9). *VID*. Hentet fra "Den hellige ånd og vi har besluttet": en sammenliknende studie av Luther og Newbiggin med fokus på fremstillingen av Den hellige ånds ledelse av kirken.: <https://vid.brage.unit.no/vid-xmlui/handle/11250/2440181?show=full>
- Malterud, K. (2011). *Kvalitative metoder i medisinsk forskning. En innføring. (3.utg.)*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Mjaaland, M. T. (2017). *Systematisk teologi*. Oslo: Verbum Akademiske Forlag.
- Mæland, J. O. (1985). *Konkordieboken: Den evangelisk-lutherske kirkes bekjennesskrifter*. Oslo: Lunde Forlag.
- Nordstokke, K. (2010). *Diakoni i kontekst: forvandling, forsoning, myndiggjøring*. Genève: Det Lutherske verdensforbund.
- Nordstokke, K. (2002). *Det dyrebare mennesket*. Oslo: Verbum Forlag.
- Rasmussen, T., & Lønning, I. (. (1979). *Martin Luther, Verker i utvalg (1)*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Repstad, P. (2007). *Mellom nærhet og distanse: Kvalitative metoder i samfunnsfag. (4.utg.)*. Oslo: Universitetsforlaget.

- Rognstad, M.-K. (2006). *Nursing students' motivation and socialization: a prospective, unbalanced cohort study of nursing students from study time into working life*. Oslo: Universitetet i Oslo Det medisinske fakultet.
- Råmunddal, L. (1997). *Skjulte ressurser: Elementer til en teologi for menighetens oppbygging, fornyelse og vekst*. Rex Forlag.
- Schmemmann, A. (1973). *For The Life of the World: Sacraments and Orthodoxy*. New York: St. Vladimir's Seminary Press.
- Skjevesland, O. (1984). *Levende kirke: Om nådegaver, tjenester og menighetsbygging*. Oslo: Luther Forlag.
- Thagaard, T. (2013). *Systematikk og innlevelse: Med innføring i kvalitativ metode. (4. utg.)*. Bergen: Fagbokforlag.
- Thomassen, M. (2006). *Vitenskap, kunnskap og praksis. Innføring i vitenskapfilosofi for helse- og sosialfag*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Thomassen, M., & Lomheim, S. (2013). *Når dere ber: Om liturgisk språk og utforming av bønner til Gudstjenesten*. Trondheim: Verbum Forlag.
- Aadland, E. (2009). Det godes fiende? I: K. I. Johannessen, K. Jordheim, & K. K. Korslien (red.), *Diakoni - en kritisk lesebok* (s. 165-166). Trondheim: Tapir akademiske forlag.
- Aalen, L. (1938). *Testimonium spiritus sancti som teologisk prinsipp*. Oslo: Lutherstiftelsen.

8 Vedlegg

8.1 NSD-godkjenning

Prosjekttittel

Ånd fra himmelen.

Referansenummer

XXX

Registrert

11.11.2020

Behandlingsansvarlig institusjon

MF vitenskapelige høyskole for teologi, religion og samfunn

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Harald Hegstad, harald.hegstad@mf.no.

Type prosjekt

Studentprosjekt, masterstudium

Prosjektperiode

01.01.2021 - 01.07.2021

Status

02.12.2020 - Vurdert

Vurdering (1)**02.12.2020 - Vurdert**

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen, så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjema med vedlegg 1.12.2020. Behandlingen kan starte.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke typer endringer det

er nødvendig å melde:
https://nsd.no/personvernombud/meld_prosjekt/meld_endringer.html

Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle særlige kategorier av personopplysninger om religion samt alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 1.7.2021.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra deltakerne til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 nr. 11 og art. 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres og som den registrerte kan trekke tilbake.

Lovlig grunnlag for behandlingen av personopplysninger om utvalg 1 vil være den registrertes uttrykkelige samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a, jf. art. 9 nr. 2 bokstav a, jf. personopplysningsloven § 10, jf. § 9 andre ledd.

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om: - lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen - formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke videre behandles til nye uforenlige formål - dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet - lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19), dataportabilitet (art. 20).

NSD vurderer at informasjonen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1 f) og sikkerhet (art. 32).

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og eventuelt rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

Kontaktperson hos NSD: Lasse Raa.

8.2 Samtykkeerklæring

Forskningsprosjektet "Ånd fra himmelen".

Vil du delta i forskningsprosjektet "Ånd fra himmelen"?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å delta på et kvalitativt intervju. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

En kvalitativ undersøkelse blant diakoner og diakonale medarbeidere i Borg bispedømme omkring forståelsen av Den hellige ånd. Dette er en masteroppgave der jeg går på master i diakoni.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Student XXX og min veileder som heter Harald Hegstad, tilknyttet MF som professor er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Det blir til sammen fem diakoner/diakonimedarbeidere som blir spurt om å delta i et intervju for å kunne bli bevisst deres forhold til disse overnevnte forståelsene/begrepene. Jeg kommer til å kontakte Borg bispedømmekontor eller finne for de aktuelle jobb-mailadresser på bispedømmets egen nettside over ansatte.

Hva innebærer det for deg å delta?

Jeg kommer til å benytte intervjuer der opplysningene innsamles og registreres ved elektroniske notater og eventuelt lydopptak og notater. Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer det at vi kommer sammen og der jeg stiller deg spørsmål og en dialog. Det vil ta deg ca. 45 minutter. Spørsmålene/intervjuet vil blant annet omhandle: hva forstår du med begrepene Den hellige ånd, Guds nærvær og nådegaver? Dine svar fra intervjuet blir registrert elektronisk.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- Student og veileder vil ha tilgang ved behandlingsansvarlig institusjon.
- Navnet og kontaktopplysningene dine vil jeg erstatte med en kode som lagres på

egen navneliste adskilt fra øvrige data», lagre datamaterialet på forskningsserver, innelåst/kryptert, etc. Deltakerne vil ikke kunne gjenkjennes i publikasjon, og opplysningene som publiseres er ulike bevisstgjøringer rundt Den hellige ånd.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres når prosjektet avsluttes/oppgaven er godkjent, noe som etter planen er i juli 2021 der personopplysninger og eventuelle opptak blir slettet.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- å få slettet personopplysninger om deg, og
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra MF vitenskapelige høyskole har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- MF ved Harald Hegstad. Vårt personvernombud: Rutiner for personvern i forskning og studentarbeider ved MF.

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Harald Hegstad og XXX

Veileder/prosjektansvarlig og forsker

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet Ånd fra himmelen, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

” å delta i intervju.

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

8.3 Intervjuguide

Intervjuguide for semistrukturerte intervjuer med diakoner og diakonimedarbeidere i Borg bispedømme:

1. SPØRSMÅL OM KRISTEN ELLER KIRKELIG BAKGRUNN

HOVEDSPØRSMÅL

- Hvilken betydning har din kristne eller kirkelige bakgrunn for diakoniarbeidet?

UNDERSPØRSMÅL

- Er du oppvokst i en lavkirkelig bedehustradisjon, frikirkelig- eller en mer folkekirkelig/høykirkelig bakgrunn?

2. SPØRSMÅL OM "DEN HELLIGE ÅNDS NÆRVÆR" (DHÅ)

HOVEDSPØRSMÅL

- Hvilken betydning har DHÅ for diakoniarbeidet?

UNDERSPØRSMÅL

- Kan du fortelle meg litt om din tanke, fortrolighet eller opplevelse rundt DHÅ?
- Er det noe du synes er spesielt utfordrende eller vanskelig rundt DHÅ?
- Når du tenker tilbake, hvem eller hva har formet dine tanker omkring DHÅ?
- Hvilke refleksjoner har du omkring Åndens sakramentale nærvær i dåpen og nattverden?
- Hvilken plass tror du DHÅ generelt har i gudstjenestelivet i denne menigheten?
- På hvilken måte tror du kirken kan bli/er et møtested mellom DHÅ og den enkelte?
- Hvordan tror du DHÅ kan hjelpe oss utenfor kirken og gudstjenesten?
- Kan du reflektere litt over hvordan du bidrar til å tilrettelegge for den enkeltes opplevelse av DHÅ?
- Kan du fortelle litt om hvilke tanker du har om hva DHÅ kan bidra med i menneskers liv?
- Hva er dine umiddelbare erfaringer og refleksjoner om at "læren om Ånden" (pneumatologien) kan ha spilt en tilbaketrukket og beskjeden rolle i luthersk teologi?
- Hvilke umiddelbare tanker har du om at kirkens trosopplæring og fagteologi har en felles utfordring her, som du kan være med å påvirke?

3. SPØRSMÅL OM "GUDS NÆRVÆR"

HOVEDSPØRSMÅL

- Hvilken betydning har Guds nærvær for diakoniarbeidet?

UNDERSPØRSMÅL

- Kan du fortelle om erfaringer med Guds nærvær, eller om en situasjon der du opplevde Guds nærvær på en spesiell måte?
- Er det noe du synes er spesielt utfordrende eller vanskelig rundt Guds nærvær?
- Når du tenker tilbake, hvem eller hva har formet din tro?
- Hvor henter du i dag næring eller inspirasjon til din tro?
- På hvilken måte tror du kirken kan bli/er et møtested mellom Gud og den enkelte?
- Kan du reflektere litt over hvordan du bidrar til å tilrettelegge for den enkeltes opplevelse av Guds nærvær?
- Hvilken plass har Guds nærvær generelt i gudstjenestelivet i denne menigheten?
- Hvordan tror du Guds nærværet kan erfares utenfor kirken og gudstjenesten?
- Hvor møter du det Hellige?
- Hvilke tanker har du omkring ordet nådemidler?
- Hva tenker du om Guds nærvær i sakramentene, som eksempelvis i nattverden?

4. SPØRSMÅL OM UTRUSTNING TIL TJENESTE

HOVEDSPØRSMÅL

- Hvilken betydning har tjenesteutrustning for diakoniarbeidet?

UNDERSPØRSMÅL

- Hva er ditt syn på og forhold til vigsling?
- Hva tenker du om den formelle vigslingsliturgiens godkjenning for å bli diakon?
- Hva skjer ved vigsling? (tjeneste og utrustning til tjeneste)
- Hva er forskjellen mellom vigslet eller ikke?
- Har det noe med DHÅ å gjøre?
- Hva forbinder du med ordet nådegaver?
- Er det noe du synes er spesielt utfordrende eller vanskelig rundt nådegaver?
- Når du tenker tilbake, hvem eller hva har formet dine tanker omkring nådegaver?
- Hvordan og hvor ofte bruker du din/dine nådegaver?
- På hvilken måte tror du kirken bidrar med å bevisstgjøre den enkeltes nådegaver?
- Kan du reflektere litt over hvordan du bidrar med å tilrettelegge for den enkeltes søken etter sine nådegaver?
- Hva innebærer det å bli kjent med sine nådegaver?
- Kan du fortelle litt om hvilke tanker du har om hva nådegaver kan bidra med i våre liv?
- Hvordan og hva tror du nådegavene våre kan bidra med og tilføre utenfor kirken og gudstjenesten?

- Hvilke tanker har du (som diakon) omkring ditt diakonale utdanningssteds fokus på det å bli kjent med og hvordan bruke sine nådegaver?
- Har du noen tanker for hvorfor ikke ordet "nådegave" har blitt omtalt i "Plan for diakoni"?

5. Er det noe du vil tillegge dette intervjuet før vi avslutter?